ingenieurs en adviseurs

Kaderstellende visie

Begraafplaatsen gemeente Bloemendaal

B1483CA1/20160412

Verantwoording

Projectnaam	:	Kaderstellend visiedocument begraafplaatsen
Projectnummer	:	B1483CA1
Documentnummer	:	B1483CA1/20160412
Status	:	Definitief
Versie	:	0.4
Datum	:	12 april 2016
Opdrachtgever	:	Gemeente Bloemendaal
Postadres	:	Postbus 201
Postcode & Plaats	:	2050 AE OVERVEEN
Contactpersoon	:	mevrouw I.T.A. Storm
Telefoonnummer	:	023-5225690
E-mail	:	i.storm@bloemendaal.nl
Auteur(s)	:	M. van Haren
Controle	:	G. Guliker
Akkoord	:	_____
Vrijgave	:	_____

...voor ingenieu[r]s advies.

Samenvatting

Bloemendaal heeft de wens om het historisch gegroeide begraafbeleid tegen het licht te houden en dit te plaatsen in een toekomstperspectief. Dit toekomstperspectief belicht alle facetten van het begraafbeleid, daarbij rekening houdend met relevante trends en ontwikkelingen. Ten aanzien van de begraafplaatsen spelen meerdere vraagstukken, waaronder:

- de uitstraling en de beeldkwaliteit.
- de informatievoorziening.
- het service- en onderhoudsniveau.
- het monumentenbeleid.
- de kostendekkendheid van de begraafplaatsexploitatie.
- de opening van de urnenmuur op de begraafplaats aan de Bergweg.
- het 100 jarig bestaan van begraafplaats Bergweg.
- ingebruikname van de voormalige beheerderswoning als afscheidsruimte.

Op basis van dit kaderstellend visiedocument wordt de gemeente in staat gesteld een toekomstbestendig en robuust begraafplaatsbeleid te voeren. Vertrekpunt voor het beleidskader vormt de wijze waarop een evenwicht kan worden bereikt tussen enerzijds het beheer, de inrichting en de gewenste kwaliteit van de begraafplaatsen en anderzijds de lijkbezorging in Bloemendaal, het voorzien in de toekomstige begraafcapaciteit en de kostendekkendheid van de begraafplaats exploitatie. De centrale vraag hierbij is:

Wat zijn de belangrijkste uitgangspunten voor een te formuleren begraafplaatsbeleid van gemeente Bloemendaal die op basis van een analyse van de onderwerpen ‘Uitstraling en beeldkwaliteit’, ‘Behoefte en capaciteit’, ‘Trends en ontwikkelingen’, ‘Exploitatie’, ‘Organisatie en administratie’ en ‘Monumentale graven’ op te stellen zijn?

Uit het onderzoek komen per onderwerp de volgende kansen en bedreigingen voor het begraafplaatsbeleid van Bloemendaal naar voren.

Kwaliteit en Dienstverlening

Kansen:

1. Het voorzien in meer diversiteit ten aanzien van de lijkbezorgingen.
2. Het aanbieden van voorzieningen die met beperkte investeringen grote invloed hebben op de begraafplaats exploitatie. Insteek moet zijn aan te sluiten op de wensen van de bevolking.
3. Het voeren van een eenduidig cultuurhistorische waarden beleid kan de kwaliteit van de begraafplaatsen en daarmee de aantrekkelijkheid verbeteren.
4. Samenwerking met buurgemeente Heemstede kan een oplossing bieden voor mogelijke capaciteitsproblematiek.

Bedreigingen:

5. Een verdere bezuiniging op financiële middelen voor beheer en onderhoud waardoor afbreuk van de uitstraling van de begraafplaatsen optreedt.

Behoefte en capaciteit

Kansen:

6. Het stapsgewijs reduceren van het aantal graven op begraafplaats Bergweg. De vrijkomende percelen kunnen een andere bestemming krijgen en extensief beheerd worden.
7. Het omvormen van capaciteit tot kwalitatief hoogwaardige asbestemmingsvormen.
8. Samenwerking met gemeente Heemstede kan op dit vlak (naast het gezamenlijk naar buiten treden) voor een sterkere regionale aanpak zorgen.

Bedreigingen:

9. het niet tijdig kunnen voorzien in voldoende beschikbare begraafcapaciteit (het beschikbaar laten komen) voor zowel de graven als de asbestemmingen op de verschillende begraafplaatsen.

Begraafplaats exploitatie

Kansen:

10. Het feit dat inzicht bestaat in hoe lasten en de baten zijn opgebouwd maakt dat tijdig ingegrepen kan worden wanneer de begraafplaats exploitatie niet langer gedragen kan worden.
11. Lastenreductie door extensivering van het begraafplaatsbeheer en -onderhoud.
12. Het extensiveren of afstoten van begraafplaatsoppervlak.
13. Lastenreductie kan gevonden worden met een efficiëntieslag in samenwerking met buurgemeenten.
14. Inkomstenstijgingen zijn mogelijk: de begraaftarieven van gemeente Bloemendaal zijn regionaal benedengemiddeld hetgeen tariefstijging niet uitsluit.
15. Het doorontwikkelen van de dienstverlening inclusief het toepassen van kostendekkende tarieven.

Bedreigingen:

16. De mate van overhead door toerekening van organisatiekosten die in principe niets met het gemeentelijke proces van lijkbezorging van doen hebben, leidt tot een onzuivere tariefsopbouw.
17. De gemeentelijke dienstverlening wordt te duur.

Gemeentelijke organisatie op het gebied van de lijkbezorging

Kansen:

18. Automatisering van processen kan leiden tot efficiëntere werkprocessen.
19. Het aanwijzen van een ‘primaathouder’ ten behoeve van de begraafplaatsen kan leiden tot krachtigere besluitvorming. Korte lijnen van communicatie in samenwerking met buurgemeenten.
20. Het opstellen en naleven van procesbeschrijvingen kan voorkomen dat processen vastlopen (bij uitval of afwezigheid).

Bedreigingen:

21. Het verliezen van motivatie onder medewerkers, bijvoorbeeld door uitholling van de functies, het uitbesteden of herindelen van functies en het verlies van verantwoordelijkheid.
22. Gebrekkige communicatie, zowel intern als extern, waardoor beslissingen van de gemeentelijke organisatie niet onderbouwd en slecht begrepen worden.
23. Het verliezen van aansluiting met belanghebbenden en stakeholders.

Monumentale graven en cultuurhistorie

Kansen:

24. Het benadrukken van de kwaliteit, de historie en het karakter van de begraafplaatsen.
25. Het formuleren van beleid dat is gericht op continuering van de bedrijfsvoering terwijl de belangrijkste historische waarden gehandhaafd blijven.
26. Het adequaat zorgen voor een goede en eerlijke financiering van het beheer en onderhoud van de gewenste cultuurhistorische waarden.
27. Het uitgeven van graven met historische waarden aan nieuwe (betalende) rechthebbenden inclusief onderhoudsverplichting.
28. Burgerparticipatie en burgerraadpleging.

Bedreigingen:

29. Een verdere afname van de mate van kostendekkendheid van de begraafplaats exploitatie door handhaving van historische waarden zonder beleid.

30. Het handhaven van een situatie waarin het beheren en onderhouden van de historische waarden wordt afgewenteld op de betalende rechthebbenden op de begraafplaats (kosten opdrijvend effect) zonder dat de gemeente als geheel verantwoordelijkheid neemt.
31. De ontwikkeling waarin de begraafplaats niet langer kan voldoen aan haar doelstelling door ruimtegebrek.

Trends en ontwikkelingen

- Cremeren en asbestemmingen

Kans:

32. Het bieden van uniciteit en individualiteit binnen het geheel van de asbestemmingen op de begraafplaats tot meerwaarde van de begraafplaatsen.

Bedreiging:

33. Het niet kunnen voorzien in een stijging van het aantal asbestemmingen op de beide begraafplaatsen waardoor de gemeente niet alleen begravingen misloopt maar ook geen inkomsten vanuit asbestemmingen ontvangt.

- Kindergraven

Kans:

34. Het aanbieden van dermate gewenste en gewilde voorzieningen ten aanzien van kindergraven dat dit een meerwaarde biedt die bijdraagt aan de uniciteit van de begraafplaats als geheel.

Bedreiging:

35. Het niet kunnen voorzien in de bestaande behoefte waardoor de gemeente begravingen misloopt.

- Natuurbegraven

Kans:

36. Het kan een sterke impuls voor de begraafplaats betekenen aangezien de behoefte aan natuurgraven voortkomt uit de doelgroep voor crematie en niet die van het reguliere begraven.
37. De kans bestaat dat het begraafcijfer voordelig wordt beïnvloed mits de voorziening inspeelt op de wensen van de inwoners.

Bedreiging:

38. Meerdere aanbieders van natuurlijk begraven in de regio.

- Bovengronds begraven

Kans:

39. Het bovengronds begraven kan een sterke impuls voor de begraafplaats betekenen mits een unieke kwaliteit wordt geboden die in de regio ontbreekt.

Bedreiging:

40. Hoge investeringslasten.

- Islamitisch begraven

Kans:

41. Het begraven op islamitische wijze kan voorzien in een bestaande behoefte onder de bevolking van Bloemendaal en daarmee het aantal begravingen op de gemeentelijke begraafplaatsen verhogen.

Bedreigingen:

42. De mate van gebruik van een voorziening als islamitisch begraven staat haaks op de invloed die de gemeente er op uitoefent.
43. De veelvormigheid van de islamitische begraafculturen dwingt de gemeente tot algemeenheid of juist extreme specificatie in het aanbod van de voorziening.

- Verzelfstandiging beheertaken

Kans:

44. Het verzelfstandigen van beheertaken kan efficiëntie en kostendekkendheid verbeteren, afhankelijk van de taak. Dit gegeven is geen garantie.

Bedreiging:

45. Verzelfstandiging kan leiden tot het verlies van bestuurlijke invloed. Wanbeleid kan leiden tot terugkeer van de beheertaak binnen de gemeentelijke organisatie.

- Begraven op eigen terrein

Kans:

46. Het formuleren van beleid voorkomt willekeur en maakt afhandeling van verzoeken eenvoudiger.

Bedreiging:

47. Het begraven op eigen terrein levert in principe geen bedreiging op voor de gemeente.

- Gebruik en nevengebruik

Kansen:

48. Wanneer dit gebruik lacunes vult binnen het gemeentelijke aanbod, leidt het tot meerwaarde voor de gemeentelijke begraafplaats exploitatie.
49. Marktconsultatie leidt tot een gerichte uitvraag in de markt. Een succesvolle exploitatie van de oude beheerderswoning kan leiden tot een intensiever gebruik van de begraafplaats Bergweg.

Bedreigingen:

50. Er wordt geen meerwaarde gevonden of erger, het nevengebruik doet afbreuk aan het karakter en de beleving van de begraafplaatsen.
51. De eisen die de gemeente stelt zijn zo veeleisend zijn dat van succesvolle exploitatie van de oude beheerderswoning geen sprake meer kan zijn.

- Grafbedekking

Kans:

52. Het verruimen van de mogelijkheden van grafbedekking kan leiden tot een hogere aantrekkelijkheid van de gemeentelijke begraafplaatsen en daarmee in een hogere mate van kostendekkendheid.

Bedreiging:

53. De mogelijkheden die de gemeente biedt wijken niet sterk afwijken van de mogelijkheden in de regio en leiden dus niet tot de gewenste uniciteit en meerwaarde.

Inhoudsopgave

1 Inleiding 3

1.1 Aanleiding 3
1.2 Centrale vraagstelling 4
1.3 Werkwijze en leeswijzer 4
1.4 Begrippenlijst 5

2 Inventarisatie en bureaustudie huidige situatie 7

2.1 Inleiding 7
2.2 Ruimtelijke kwaliteit 7
2.3 Voorzieningenniveau 9
2.4 Beheer en onderhoud 9
2.5 Analyse 10

3 Behoefte en capaciteitsanalyse 11

3.1 Inleiding 11
3.2 Werkwijze 11
3.2.1 Behoefteberekening 11
3.2.2 Capaciteitsbepaling 11
3.3 Resultaten 12
3.3.1 Brongegevens gemeente 12
3.3.2 Beschikbare capaciteit en berekende begraafbehoefte 12
3.4 Analyse 14

4 Exploitatietoets 16

4.1 Inleiding 16
4.2 Huidige situatie 16
4.3 Lasten 2015 17
4.4 Baten 18
4.5 Regionale vergelijking begraaftarieven 18
4.6 Analyse 19

5 Organisatie gemeentelijk proces lijkbezorging 21

5.1 Inleiding 21
5.2 De huidige organisatie, administratie 21
5.3 Analyse 23

6 Monumentale graven en cultuurhistorie 24

6.1 Inleiding 24
6.2 Effect op bedrijfsvoering begraafplaats 24
6.3 Effect financiën 24
6.4 Effect begraafcapaciteit 25
6.5 Oplossingsrichtingen 25

6.5.1 Handhaven op locatie of samenbrengen 25
6.5.2 Welke mate van exploitatie 26

6.6 Analyse 27

7 Alternatieve begraafwijzen, trends en ontwikkelingen 28

7.1 Inleiding 28
7.2 Cremeren en asbestemmingen 28
7.3 Kindergraven 30
7.4 Natuurbegraven 30
7.5 Bovengronds begraven 31
7.6 Begraven volgens andere culturen: islamitisch begraven 32
7.7 Verzelfstandiging beheertaken 34
7.8 Begraven op eigen terrein 34
7.9 Gebruik en nevengebruik van de begraafplaats, beheerderswoning 35
7.10 Grafbedekking 37

Bijlage A. Behoefte en capaciteitsberekeningen 38

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Gemeente Bloemendaal is voornemens beleid op te stellen voor de twee in gebruik zijnde begraafplaatsen binnen de gemeentegrenzen. Het betreft:

- de begraafplaats gelegen aan de Bergweg (te Bloemendaal);
- de begraafplaats gelegen aan de Binnenweg (te Bennebroek).

De gemeente streeft naar hervorming van het huidige, reactieve begraafplaatsbeleid naar een actueel en zelf-geïnitieerd beleid. Bloemendaal heeft de wens om het historisch gegroeide begraafbeleid tegen het licht te houden en dit te plaatsen in een toekomstperspectief. Dit toekomstperspectief belicht alle facetten van het begraafbeleid, daarbij rekening houdend met relevante trends en ontwikkelingen. Ten aanzien van de begraafplaatsen spelen meerdere vraagstukken, waaronder

- de uitstraling en de beeldkwaliteit.
- de informatievoorziening.
- het service- en onderhoudsniveau.
- het monumentenbeleid.
- de kostendekkendheid van de begraafplaatsexploitatie.
- de opening van de urnenmuur op de begraafplaats aan de Bergweg.
- het 100 jarig bestaan van begraafplaats Bergweg.
- de mogelijkheden voor de ingebruikname van de voormalige beheerderswoning als afscheidsruimte.

Belangrijk uitgangspunt bij de vorming van het beleid is te komen tot toekomstbestendige begraafplaatsen op basis van een integrale totaalvisie waarbij alle aspecten van de begraafplaatsen in hun onderlinge samenhang aan bod komen. Daarnaast hecht de gemeente grote waarde aan participatie van betrokkenen, waaronder vrijwilligers, nabestaanden en uitvaartverzorgers. Hun inbreng binnen de beleidsvorming is gewenst.

Dit voorgaande vormt de aanleiding om

1. een kaderstellend visiedocument op te stellen.

Hierin zijn

2. de uitgangspunten met betrekking tot het begraven in de gemeente Bloemendaal vastgesteld,

en zijn

3. aanbevelingen gedaan voor toekomstig begraafbeleid.

Op basis van dit kaderstellend visiedocument wordt de gemeente in staat gesteld een toekomstbestendig en robuust begraafplaatsbeleid te voeren. Vertrekpunt voor het beleidskader vormt de wijze waarop een evenwicht kan worden bereikt tussen enerzijds het beheer, de inrichting en de gewenste kwaliteit van de begraafplaatsen en anderzijds de lijkbezorging in Bloemendaal, het voorzien in de toekomstige begraafcapaciteit en de kostendekkendheid van de begraafplaats exploitatie.

1.2 Centrale vraagstelling

Gemeente Bloemendaal wil beschikken over een kaderstellend visiedocument met helder geformuleerde beleidsvoorstellen en een van een kostenraming voorzien maatregelenplan. Dit visiedocument met bijbehorend maatregelenplan geeft antwoord op de vraag op welke wijze gemeente Bloemendaal het beste een toekomstbestendig en integraal begraafplaatsbeleid kan vaststellen:

Wat zijn de belangrijkste uitgangspunten voor een te formuleren begraafplaatsbeleid van gemeente Bloemendaal die op basis van een analyse van de onderwerpen 'Uitstraling en beeldkwaliteit', 'Behoefte en capaciteit', 'Trends en ontwikkelingen', 'Exploitatie', 'Organisatie en administratie' en 'Monumentale graven' op te stellen zijn?

1.3 Werkwijze en leeswijzer

Om tot beantwoording van de vraagstelling te komen zijn diverse deelaspecten van het gemeentelijke begraafplaatsenbeleid onderzocht en geanalyseerd. Er vonden in de aanloop naar het onderzoek gesprekken plaats met de begraafplaatsmedewerkers en hun leidinggevende, de beheerders van de begraafplaatsadministratie, de beleidsmedewerker en het afdelingshoofd voor de afdeling Beheer Openbare ruimte. Daarnaast werd de begraafplaatsen bezocht waarbij de kwaliteiten van beide werden beoordeeld en beschreven.
Mede met behulp van door de gemeente aangeleverde gegevens omtrent het aantal begravingen en bijzettingen werd een behoefte- en capaciteitsanalyse uitgevoerd en vond een analyse plaats van de exploitatie van de gemeentelijke begraafplaatsen. De kosten en de baten werden afgezet tegen elkaar. Daarna zijn de organisatie inclusief de administratie van het aspect Lijkbezorging alsmede het gemeentelijke beleid ten aanzien van het beheer van cultuurhistorische waarden in de gemeente Bloemendaal bezien en geanalyseerd.
Met het oog op de mogelijke toekomstige ontwikkelingen op de Bloemendaalse begraafplaatsen zijn als laatste onderdeel diverse trends en ontwikkelingen beschreven die in het land hun opkomst maken. Bezien is of hier kansen zijn gelegen voor de gemeente en zo ja, welke.
Uit deze deelonderzoeken volgen per onderdeel op hoofdpunten de belangrijkste sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen die de uitgangspunten vormen voor de nog te formuleren beleidsvisie.

Deze tussenrapportage begint met de presentatie van de onderzoeksvraag, een korte begrippenlijst die het lezen van deze rapportage vereenvoudigt, gevolgd door de uitwerking en analyses van de deelonderzoeken in hoofdstuk 2 tot en met 7 die leiden tot 47 sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen.

De rapportage is in eerste opzet bedoeld als begeleidend stuk in de communicatie met betrokken stakeholders. Wanneer de beleidskaders besproken en vastgelegd zijn, zal op basis daarvan de eindrapportage geschreven worden. Dit stuk, aangevuld met de zienswijzen en beleidsvoornemens van de gemeente Bloemendaal vormt daarvoor de basis.

1.4 Begrippenlijst

In deze notitie komt een aantal begrippen voor dat mogelijk nadere uitleg behoeft.

- **Bruto grafoppervlak**: Het bruto grafoppervlak is het netto grafoppervlak (de oppervlakte van het werkelijke graf) opgeteld bij de oppervlakte die gebruikt wordt voor alle voorzieningen op de begraafplaats (minus parkeerplaats, opslagterrein, bebouwing en eventuele strooivelden). Is er sprake van een laag bruto grafoppervlak dan is de kwaliteit van de begraafplaats in het algemeen minder dan bij een hoog bruto grafoppervlak. Hoe hoger het bruto grafoppervlak des te meer ruimte er beschikbaar is voor bijvoorbeeld beplanting, verharding, zitbanken, watertappunten en andere kwaliteit verhogende voorzieningen.
  Een hoger bruto grafoppervlak gecombineerd met een praktische begraafplaatsindeling leidt tot een betere bereikbaarheid van graven voor zowel bezoekers als voor het delven en ruimen van graven. Bij een bruto grafoppervlak van 6 à 8 m² (gebruikmakend van een praktische grafveldindeling) kan vaak een goede balans gerealiseerd worden in beheers-/onderhoudskosten en de te ontvangen opbrengsten. Een bruto grafoppervlak van 6 à 8 m² is in het algemeen praktisch en financieel beheersbaar bij landelijk gemiddelde tarieven.

- **COROP-gebied**: Een COROP-gebied is een regionaal gebied binnen Nederland dat deel uitmaakt van de COROP-indeling. Deze indeling wordt gebruikt voor analytische doeleinden. De naam COROP komt van Coördinatie Commissie Regionaal OnderzoeksProgramma. Dit was de naam van de commissie die in 1971 de indeling van Nederland in COROP-gebieden ontwierp. In totaal zijn er in Nederland 40 COROP-gebieden. Bij de opzet van de indeling stond het zogenaamde nodale indelingsprincipe voorop. Dit houdt in dat elk COROP-gebied een centrale kern (bijvoorbeeld een stad) heeft met een omliggend verzorgingsgebied. Er is bijvoorbeeld rekening gehouden met bestaande woonwerkrelaties. Bloemendaal is gelegen in COROP-gebied Agglomeratie Haarlem.

- **Het schudden van een graf**: Het schudden van een graf is een vorm van grafruiming. Het schudden van een graf houdt in dat, in plaats van dat de stoffelijke resten zoals bij grafruiming uit de grafkuil verwijderd worden, deze dieper in hetzelfde graf teruggeplaatst worden. Dit resulteert in het vrijkomen van begraaflagen voor hernieuwde ingebruikname.

- **Totale capaciteit:** De totale capaciteit is het totaal aantal aanwezige graven op de begraafplaats, zowel leeg als in gebruik. Hierbij gaat het om ingerichte en niet ingerichte grafvelden binnen de huidige grenzen van de begraafplaats, niet om capaciteit op uitbreidingslocaties.

- **Beschikbare capaciteit:** De beschikbare capaciteit betreft de graven die nog vrij in gebruik te nemen zijn op de begraafplaats. Deze graven kunnen door nabestaanden gekozen worden om een begraving in plaats te laten vinden.

- **Graven met grafrechten voor onbepaalde tijd:** In gemeente Bloemendaal zijn ook graven uitgegeven met rechten voor onbepaalde tijd. Voor deze graven is bij uitgifte geen einddatum afgesproken. Dit type graven komt in principe niet in aanmerking voor ruiming en zouden in die zin een negatief effect op het gebruik van de aanwezige capaciteit op een begraafplaats hebben, ware het niet dat Bloemendaal de bij het graf horende onderhoudsrechten wel periodiek verlengt. Het in stand houden van het grafrecht voor onbepaalde tijd kan in deze gemeente alleen wanneer het

onderhoudsrecht steeds verlengd wordt. In andere woorden; het grafrecht vervalt wanneer de onderhoudsrechten niet langer verlengd worden.

- **Ruimen:** Graven komen, na beëindiging van de grafrechttermijn (particuliere graven) of de gebruikstermijn (algemene graven), weer ter beschikking van de gemeente. Dit houdt in dat de gemeente weer over zulke graven mag beschikken en kan bepalen dat deze graven, omwille van het beperken van het ruimtebeslag, weer opnieuw in gebruik mogen worden genomen. In gemeente Bloemendaal wordt hier ook uitvoering aan gegeven. Er kan op verschillende manieren worden geruimd. De algemene graven worden vaak vaksgewijs geruimd waarna de overblijfselen in een verzamelgraf worden geplaatst. De particuliere graven die voor ruiming in aanmerking komen, worden meestal pas bij nieuwe uitgifte geruimd waarna de stoffelijke resten eveneens in een verzamelgraf worden geplaatst.

2 Inventarisatie en bureaustudie huidige situatie

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de huidige situatie, het beleid en de kwaliteit van de gemeentelijke begraafplaatsen, het aangeboden voorzieningenniveau en het beheer en onderhoud in het algemeen. Als gekeken wordt naar de twee gemeentelijke begraafplaatsen van de gemeente Bloemendaal dan blijkt dat deze sterk verschillen van karakter. Ten tijde van de inventarisatie van de begraafplaatsen ten behoeve van dit onderzoek werd een goede beheerkwaliteit geconstateerd. In dit hoofdstuk is de kwaliteit van de begraafplaatsen beoordeeld aan de hand van een aantal criteria. In de conclusie zijn de sterkten en zwakten alsmede de kansen en bedreigingen voor de begraafplaatsen weergegeven.

Op basis van bureauonderzoek en de genoemde inventarisatie ter plaatse is de aangetroffen kwaliteit per onderdeel voor iedere begraafplaats beoordeeld. De score is gebaseerd op een 'expert-opinion' waarmee KYBYS op basis van vakkennis en jarenlange ervaring op het gebied van begraafplaatsen vergelijkingen kan maken met de begraafplaatsen die KYBYS in de loop der tijd heeft bezocht en beoordeeld. Ook de begraafplaatsen van gemeente Bloemendaal zijn op de volgende punten beoordeeld.

1. Ruimtelijke kwaliteit:
   - Algehele uitstraling (sfeer, menselijke maat, omgeving, verstoringen).
   - Ruimtelijke indeling (overzichtelijkheid, aansluiting met omgeving, dichtheid van graven).
   - Bereikbaarheid (van de locatie, de graven, mogelijkheid machinaal delven).

2. Voorzieningenniveau:
   - Kwaliteit voorzieningen (gebruikte materialen, aantal, uitstraling en duurzaamheid van de voorzieningen).
   - Serviceniveau begraafplaatshouder (dienstverlening, vaste beheerder, bereikbaarheid beheerder).
   - Keuzemogelijkheden (diversiteit lijkbezorgingsvormen, capaciteit, aantrekkelijkheid opties).

3. Beheer en onderhoud:
   - Beheerkwaliteit (gebleken vakbekwaamheid, bereikt eindbeeld).
   - Onderhoudsfrequentie (aan de hand van snoeiwonden).
   - Koppeling beheertype – uitstraling (relatie tussen voorzieningenbeheer en bereikte ruimtelijke uitstraling).

2.2 Ruimtelijke kwaliteit

De twee begraafplaatsen zijn geheel verschillend van opzet. De kleinere begraafplaats te Bennebroek (die door gemeentelijke herindeling per 2009 in de gemeente is gekomen) is direct naast de kerkelijke begraafplaats gelegen. Het beheer wordt uitgevoerd door het wijkteam van de gemeente. De begraafplaats is aan de rand van het bebouwde gebied gelegen, dit in tegenstelling tot de begraafplaats aan de Bergweg te Bloemendaal die in het duingebied van de gemeente ligt.
Niet alleen de ligging, de afmeting en de oorsprong van de begraafplaatsen zijn verschillend, ook de inrichting wijkt sterk af.

Begraafplaats Bergweg, Bloemendaal

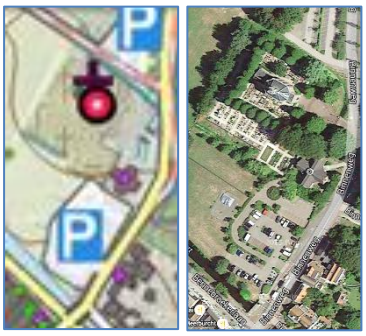

Begraafplaats Binnenweg, Bennebroek

Zoals te zien is op de voorgaande luchtfoto's en kaarten gaat de begraafplaats te Bloemendaal op in het bosrijke duingebied. De begraafplaats is een eeuw geleden ontworpen door landschapsarchitect
L. Springer (hij ligt hier ook begraven) in de Engelse landschapsstijl. De hoogteverschillen van het duin, de ruime opzet van de grafvelden en de ligging onder de bomen bieden een unieke sfeer. De begraafplaats te Bennebroek is traditioneler van opzet waarbij het ruimtegebruik noodzakelijkerwijs efficiënter is. Toch heeft ook deze begraafplaats zijn charme vanwege de nadrukkelijke aanwezigheid van het monumentale kerkgebouw op het kerkelijke deel en de Lindenlanen die de grafvelden omgeven. De verhoogde begraafplaats is aan de rand van de kern Bennebroek gelegen in een relatief rustige omgeving. Het verkeer van de Binnenweg en de Bennebroekerlaan en het geluid van de naburige sportvelden zijn de enige bronnen van overlast voor bezoekers. De begraafplaats Bergweg kenmerkt zich door een uitgesproken rust door het ontbreken van enig verkeer nabij de begraafplaats. Wel is deze begraafplaats ook dicht bij de Bloemendaalse sportvelden gesitueerd.
Alle begraafplaatsen kenmerken zich door een ingetogen sfeer in een relatief rustige omgeving. De uitstraling is zonder uitzondering net, ordelijk en sober.
De ruimtelijke indeling is over het algemeen praktisch van aard, met uitzondering van de grafvelden van begraafplaats Bergweg waar meer parkachtige elementen worden gekoppeld aan een ruime opzet. Om inzicht te krijgen in de kwaliteitsverhouding van iedere begraafplaats wordt de begraafbehoefte (zie hoofdstuk 3) vertaald naar een oppervlaktebehoefte. Hierbij wordt het bruto grafoppervlak (BGO) als uitgangspunt genomen. Het bruto grafoppervlak van de begraafplaatsen loopt sterk uiteen. Op begraafplaats Bergweg is sprake van een zeer hoog BGO (24,6 m^2). De inrichting is parkachtig, de gemiddelde ruimte per aanwezig graf is daarmee ongeëvenaard binnen de gemeente. Begraafplaats Binnenweg kent een BGO van 4,7 hetgeen aan de lage kant is. Toch is dit cijfer niet ongewoon op kerkelijkebegraafplaatsen waar meestal zeer functioneel met de beschikbare ruimte wordt omgegaan.
De bereikbaarheid van de begraafplaatsen is over het algemeen goed. Er is in de nabijheid van de begraafplaatsen voldoende parkeergelegenheid. De verkeersafwikkeling bij de begraafplaatsen is over

het algemeen probleemloos. Ook de graven zijn vanwege het toegepaste begraafsysteem op beide begraafplaatsen prima bereikbaar, bijvoorbeeld ten behoeve van beheer en onderhoud, het delven en dichten van graven en het uitvoeren van uitvaarten. De paden en verhardingen op de begraafplaatsen kennen echter een wisselende staat van onderhoud. De verharding is niet uniform (grind op de ene begraafplaats, asfalt maar ook onverharde paden op de andere). Ten behoeve van mindervalide bezoekers stelt de gemeente op begraafplaats Bergweg rolstoelen ter beschikking, mede ook vanwege de omvang van de begraafplaats. Op werkdagen biedt de gemeente de mogelijkheid om mensen per auto te vervoeren.

2.3 Voorzieningenniveau

De begraafplaatsen kennen een eenduidig voorzieningenniveau. Op begraafplaats Bergweg is een fraaie, zij het kleine aula aanwezig. Deze wordt geëxploiteerd door de gemeente en verhuurd aan uitvaartverzorgers en nabestaanden. Op de begraafplaats komen ook andere dienstgebouwen voor. Naast de oude beheerderswoning, gelegen nabij de toegangspoort aan de noordoostzijde van de begraafplaats, staat een kleine beheerdersruimte waar het personeel een kantoor heeft ingericht. Het gebouw dient als schaft- en schuilruimte. Ook is er een stalling met opslag voor materialen aanwezig. Aan de verre zuidzijde van de begraafplaats is een bunker in het duin gesitueerd die dienst doet als materialenopslag. De bunker is relatief onopvallend in het terrein verwerkt.
De dienstverlening van de houder (de gemeente) is zonder uitzondering gestructureerd en wordt centraal aangestuurd. Iedere ochtend vindt bijvoorbeeld op de gemeentewerf het ochtendoverleg plaats. Op begraafplaats Bergweg zijn op werkdagen beheerders aanwezig. Op begraafplaats Binnenweg, waar het beheer plaatsvindt door het wijkteam, is dit niet het geval. Dienstverlening en service zijn voor de gemeente van groot belang. Zo verzorgt de gemeente ook het zogenaamde 'voorlopen' waarbij een begraafplaatsbeheerder het gastheerschap ten aanzien van de uitvaartstoet uitvoert, de uitvaart begeleidt tot aan het laten zakken van de kist in het graf. De gemeente delft en sluit de graven in eigen beheer. Nabij begraafplaats Binnenweg is eveneens een klein uitvaartcentrum aanwezig.

De keuzemogelijkheden ten aanzien van de lijkbezorgingsvormen zijn op beide begraafplaatsen voldoende hoewel alleen op begraafplaats Bergweg asverstrooiing kan plaatsvinden. Op beide begraafplaatsen worden urnennissen en urnengraven aangeboden naast de mogelijkheid tot begraven. Op begraafplaats Bergweg werd tot voor kort de mogelijkheid geboden om mausolea op te richten. Tevens kan hier begraven worden in algemene graven.

2.4 Beheer en onderhoud

Het beheer en onderhoud vindt op zodanige wijze plaats dat op beide begraafplaatsen een relatief hoogwaardig eindbeeld wordt bereikt. Er is op beide begraafplaatsen sprake van een hoge beheerkwaliteit, bezoekers waarderen de eenvoud en de rust op de begraafplaatsen. De toegepaste onderhoudsfrequentie voor de diverse beheergroepen onderstreept dit beeld. Onderhoud was ten tijde van de inventarisatie ter plaatse nergens achterstallig. Ook de staat van onderhoud getuigt van frequent en vakbekwaam onderhoud. Er wordt geen gebruik gemaakt van chemische onkruidbestrijding. Op begraafplaats Bergweg wordt aansluiting gezocht bij de uitlopers van de duinen. Gestreefd wordt naar een zekere soberheid en rust. Dit resulteert in een geleidelijke omvorming van intensief te beheren beheergroepen naar beplantingen bestaande uit gebiedseigen soorten en extensiever beheer.
Doordat dat op de begraafplaatsen kwalitatief hoogwaardig beheer en onderhoud plaatsvindt, wordt een goede koppeling bereikt tussen de intensiteit van het voorzieningenbeheer en de bereikte uitstraling.
De gemeente is in staat om de aanwezige voorzieningen en beheergroepen op een zo doelmatig mogelijke wijze te beheren en onderhouden met een optimaal effect op de ruimtelijke uitstraling.
Ook in de toekomst wenst de gemeente het begraafplaatsbeheer op dit niveau voort te zetten. Toch zoekt de gemeente naar bezuinigingsmaatregelen in een streven kostendekkend te kunnen begraven.

Er zal meer samenwerking worden gezocht met de gemeente Heemstede in het algemeen maar ook op het vlak van de begraafplaatsen. Het doel hierbij is het onderhoud verder te extensiveren (zonder de huidig geboden kwaliteit teniet te doen), om functionaliteiten te delen en om gezamenlijk naar buiten treden. Denk hierbij ook aan inventieve inkoop van productiemiddelen en het gedeeld gebruik van mankracht en middelen.

2.5 Analyse

- Sterk

1. De gemeente biedt over het algemeen een goede kwaliteit van inrichting en (groen)beheer aan op haar begraafplaatsen.
2. De inrichting van de begraafplaatsen is over het algemeen praktisch en ruimtelijk.
3. De begraafplaatsen kennen nauwelijks overlast vanuit hun omgeving.
4. De lijkbezorgingen kunnen op beide begraafplaatsen goed worden uitgevoerd.
5. Beide begraafplaatsen kennen een zekere monumentale waarde, voornamelijk op de oudere grafvelden.
6. De parkeervoorzieningen nabij de begraafplaatsen zijn goed.

- Zwak

7. De voorzieningen op de begraafplaatsen zijn relatief uniform (niet divers), eenvoudig maar gedateerd.
8. De urnenmuur op begraafplaats Bergweg lekt regenwater.

- Kansen en bedreigingen ten behoeve van kwaliteit en dienstverlening

Kansen zijn voor de begraafplaatsen gelegen in

9. Het voorzien in meer diversiteit ten aanzien van de lijkbezorgingen. Zo kan een verruiming en een opwaardering van het aanbod van asbestemmingsmogelijkheden tot meer inkomsten voor de begraafplaatsen leiden.
10. Het aanbieden van bovengronds begraven of het op een bijzondere wijze inrichten van kindervelden kan een kwaliteitsimpuls bieden. Gezocht dient te worden naar voorzieningen die met beperkte investeringen grote invloed hebben op de begraafplaats exploitatie. Hierbij is ook te denken aan een meer gedifferentieerd aanbod van diensten en voorzieningen waarbij de insteek moet zijn aan te sluiten op de wensen zoals die werkelijk onder de bevolking bestaan. Hierbij is bijvoorbeeld te denken aan het differentiëren van de grafrusttermijnen, grafbedekkingsvoorschriften of wijzen waarop asbestemmingen kunnen worden gedaan.
11. Andere kansen zijn gelegen op het gebied van de cultuurhistorische waarden. Door het voeren van een eenduidig beleid kan de kwaliteit van de begraafplaatsen en daarmee de aantrekkelijkheid sterk verbeteren.
12. Een samenwerking op dit vlak met buurgemeente Heemstede kan een oplossing bieden voor mogelijke capaciteitsproblematiek (zie hoofdstuk 3).

Bedreigingen zijn met name gelegen in

13. een verdere bezuiniging op financiële middelen voor beheer en onderhoud. Het gevolg daarvan is een afbreuk van de uitstraling van de begraafplaatsen door een verdere afname van de begraafkwaliteit, het verval van gedenktekens en verhardingen, met name op de oudere grafvelden.

3 Behoefte en capaciteitsanalyse

3.1 Inleiding

Het kunnen begraven en begraven houden van haar inwoners is een taak die de gemeente heeft. De wettelijke verplichting bestaat eruit dat iedere gemeente – alleen of in samenwerking met een buurgemeente – tenminste één begraafplaats heeft. Het is daarom van belang om inzicht te hebben in de lijkbezorging in de gemeente, de begraafcapaciteit van de begraafplaatsen en de begraafbehoefte waarin deze voorzien.
Om deze reden heeft een behoefte- en capaciteitsbepaling plaats gevonden voor de twee gemeentelijke begraafplaatsen in de gemeente en is een analyse uitgevoerd van de knelpunten en de mogelijkheden ten aanzien van de lijkbezorging. In dit hoofdstuk wordt de analyse van de lijkbezorging en de behoefte- en capaciteitsbepaling toegelicht.

3.2 Werkwijze

3.2.1 Behoefteberekening

Om de toekomstige behoefte aan graven op de gemeentelijke begraafplaatsen vast te kunnen stellen is het gemiddeld aantal begravingen en asbestemmingen als uitgangspunt genomen voor de berekeningen.
Hiervoor is het aantal begravingen en asbestemmingen van 2011 t/m 2015 door de gemeente in beeld gebracht. Daarbij is onderscheid gemaakt in uitgifte van nieuwe graven, begravingen in algemene graven en bijzettingen van asbestemmingen.
Op basis van deze gemiddelde gegevens uit de genoemde periode is met behulp van sterfteprognoses (Bron: CBS/Statline 2016) de toekomstige behoefte berekend over een periode van 40 jaar. Bij de berekeningen is rekening gehouden met het aantal graflagen van een graf (in het geval van de gemeente Bloemendaal zijn dat twee begraaflagen).

Het sterftecijfer is een percentage van de bevolking dat komt te overlijden. Het is dus een geprognosticeerd cijfer dat geldt voor de Nederlandse bevolking. Omdat de bevolkingsopbouw en het sterftecijfer van de gemeente Bloemendaal en haar directe omgeving af kunnen wijken van de landelijke prognoses, is de behoefte- en capaciteitsberekening voor de gemeentelijke begraafplaatsen daarom bepaald aan de hand van CBS cijfers die specifiek geldend zijn voor het COROP-gebied waarbinnen Bloemendaal is gelegen. Op basis van deze prognose wordt specifiek aansluiting gevonden bij de feitelijke verwachting voor de komende jaren. Omdat de COROP-bevolkingsprognose slechts tot en met het jaar 2036 beschikbaar zijn, is voor de opvolgende periode (2037 t/m 2056) wel gebruik gemaakt van de landelijke trend in termen van verhoudingsgewijze groei of daling van het sterftecijfer.

3.2.2 Capaciteitsbepaling

Bij de capaciteitsbepaling is een onderscheid gemaakt tussen de beschikbare capaciteit en de totale capaciteit op de begraafplaatsen. De beschikbare capaciteit is het aantal graven dat beschikbaar is voor direct gebruik. Dit zijn de graven waar nog geen grafrecht op is verleend.
De totale capaciteit is het totaal aantal graven op een begraafplaats, zowel leeg als in gebruik. Dit is een interessant gegeven wanneer er binnen de gemeente een beleid wordt toegepast waarbij graven na verloop van tijd geruimd worden en weer opnieuw worden uitgegeven. Is hier sprake van dan kan worden bepaald of de totale capaciteit voldoende is bij handhaving van dit beleid.

3.3 Resultaten

3.3.1 Brongegevens gemeente

In navolgende tabel staan de capaciteitsgegevens van de beide gemeentelijke begraafplaatsen vermeld. De vermelde gegevens zijn afkomstig uit opgaven en berekeningen door de gemeente. De uitgevoerde berekeningen zijn per begraafplaats als bijlagen bijgevoegd bij deze rapportage (Bijlage A). De oppervlaktes zijn per begraafplaats en per type oppervlaktebeslag uitgesplitst, eveneens opgenomen in bijlage A.

Tabel 1: Inventarisatiegegevens begraafplaatsen (bron: gemeente Bloemendaal)

Begraafplaats:	**Bergweg, Bloemendaal**		**Binnenweg, Bennebroek**	
Bezette particuliere graven	1.953	st	78	st
Aantal reserveringen	126	st	5	st
Vrije particuliere graven	565	st	12	st
Totaal particulier	**2.644**	st	**95**	st
Bezette algemene graven	12	st	5	st
Vrije algemene graven	36	st	13	st
Totaal algemeen	**48**	st	**18**	st
Totaal aantal graven	**2.692**	**st**	**113**	**st**
Bezette particuliere urnenplaatsen	42	St, Waarvan 4 nissen	16	St, alle nissen
Aantal reserveringen	2	st	0	st
Vrije particuliere urnenplaatsen	107	St, Waarvan 59 nissen	32	St, alle nissen
Totaal aantal urnenplaatsen	**151**	**st**	**48**	**st**
Bruto grafoppervlak[3]	**24,6**	**m²**	**4,7**	**m²**

[3]) Aanname dat urnenplaatsen gemiddeld 30% van een regulier graf innemen

Particuliere graven worden momenteel alleen bovengronds geruimd (bij niet verlengen van het grafrecht). Op de begraafplaats Bergweg komen graven met grafrechten voor onbepaalde tijd voor. Aan dit recht is de verplichting gekoppeld van een onderhoudsrecht voor bepaalde tijd, steeds te verlengen door de rechthebbende.

Op begraafplaats Bergweg is een apart grafveld aangelegd voor het gebruik van algemene graven; deze graven kennen in principe een gebruik van 10 jaren en worden na die gebruiksperiode geruimd. De gemeente hanteert de regel dat, zolang er onderhoudsrechten voor het algemene graf worden betaald, het niet wordt geruimd. Het ruimen van graven hangt daarmee dus samen met het niet langer betalen van onderhoudsrechten door de gebruiker.

3.3.2 Beschikbare capaciteit en berekende begraafbehoefte

In navolgende tabellen 2 en 3 is de totale en de beschikbare capaciteit van de graven en urnenplaatsen van de gemeentelijke begraafplaatsen vergeleken met de behoefte.

Deze berekening betreft de totale geprognosticeerde behoefte aan de particuliere en de algemene graven alsmede de asbestemmingen op beide begraafplaatsen.

Tabel 2: Overzicht begraafbehoefte en -capaciteit beide begraafplaatsen, gemeente Bloemendaal						
Begraafplaats	**Behoefte t/m 2055**	**Totale capaciteit**	**Beschikbare capaciteit[1] op 1/1 2016**	**Zonder maatregelen begraven tot periode**	**Wordt er geruimd?**	**Overcapaciteit / tekort bij ruimen**
Begraafplaats Bergweg	1.297	2.692	601	2031 - 2035	Ja	1.395
Begraafplaats Binnenweg	138	113	25	2021 - 2025	Ja	-25
Totaal	**1.436**	**2.805**	**626**			**1.370**

[1]) Vrije graven, exclusief de reeds gereserveerde graven.

Uit de cijfers van voorgaande tabel 2 blijkt dat de capaciteit van de particuliere en algemene graven gezamenlijk in theorie meer dan toereikend is om te voorzien in de totale behoefte tot en met 2055: op de begraafplaatsen bestaat in theorie een overcapaciteit aan graven. Gezamenlijk betreft dit 1.370 graven ofwel bijna 50% van het aantal graven beheerd door de gemeente.

De praktijk is echter dat deze overcapaciteit alleen voorkomt op begraafplaats Bergweg. Op begraafplaats Binnenweg is zelfs sprake van een ondercapaciteit van 25 graven ten opzichte van de behoefte aldaar.
De situatie die door deze cijfers wordt geschetst is dat op begraafplaats Bergweg meer capaciteit in stand wordt gehouden dan dat de behoefte groot is.
Andersom geldt dat op begraafplaats Binnenweg de bestaande capaciteit niet toereikend is en de behoefte groter is dan het aantal graven dat de gemeente daar beheert. Dit probleem kan niet met het hergebruiken van de graven alleen worden opgelost en vraagt om een meer structurele maatregel.

Op alle begraafplaatsen zal in theorie een tekort ontstaan wanneer niet tijdig begraafcapaciteit beschikbaar wordt gemaakt, bijvoorbeeld door graven te ruimen en her te gebruiken. Op begraafplaats Binnenweg zal hieraan op korte termijn al behoefte ontstaan (in de periode 2021 – 2025 wordt het moment bereikt dat er geen graven beschikbaar meer zijn).
Op begraafplaats Bergweg wordt verwacht dat in de periode 2031 – 2035 het moment wordt bereikt waarop geen begraafcapaciteit beschikbaar is.
Op de begraafplaatsen worden in de praktijk al doorlopend maatregelen getroffen om de beschikbare begraafcapaciteit op peil te houden. Graven worden geruimd wanneer er geen belangstelling meer voor bestaat. Op begraafplaats Binnenweg vinden deze ruimingen grafveldsgewijs plaats, op begraafplaats Bergweg individueel naar behoefte.

In navolgende tabel 3 is hetzelfde overzicht geboden alleen dan voor wat betreft de asbestemmingsmogelijkheden.

Tabel 3: Overzicht asbestemmingsbehoefte en -capaciteit voor de begraafplaatsen, gemeente Bloemendaal					
Begraafplaats	**Behoefte t/m 2055**	**Totale capaciteit**	**Beschikbare capaciteit op 1/1 2016**	**Zonder problemen bijzetten tot periode**	**Overcapaciteit / tekort bij ruimen**
Begraafplaats Bergweg	212	151	107	2036 - 2040	-61
Begraafplaats Binnenweg	46	48	32	> 2056	2
Totaal	**258**	**199**	**139**		**-59**

Tabel 3 betreffende de behoefte en de capaciteit van asbestemmingen laat een omgekeerd beeld zien.
Voor wat betreft het aantal urnennissen en urnengraven zal in de toekomst op begraafplaats Bergweg een tekort ontstaan. Zonder maatregelen zal op deze begraafplaats naar verwachting in de periode 2036 - 2040 behoefte bestaan aan uitbreiding van het aantal asbestemmingsvormen.
Op de begraafplaats aan de Binnenweg hoeft in principe geen uitbreiding van de huidige asbestemmingscapaciteit plaats te vinden.
Afhankelijk van de mate waarin de behoefte zich ontwikkelt, kan worden bepaald in welke mate een uitbreiding van urnenplaatsen wenselijk is. Een significante toename van het aantal asbestemmingen kan ook leiden tot een afname van het aantal uit te voeren begravingen. Daarom is het raadzaam om ook de begraafcijfers regelmatig te toetsen aan de prognoses.
De geschetste situatie voor begraafplaats Bergweg kan aanleiding zijn om juist voor deze begraafplaats een heroriëntatie op de wijze van asbestemming uit te voeren en de gemeentelijke visie hieromtrent naar gelang aan te passen.

3.4 Analyse

Op de gemeentelijke begraafplaatsen komen particuliere graven (de graven met uitsluitende grafrechten) en algemene graven voor (graven zonder grafrechten). De graven met uitsluitende grafrechten worden vervolgens onderverdeeld in graven met grafrechten voor bepaalde tijd en die voor onbepaalde tijd (alleen Bergweg).
Deze laatste groep (1.431 graven) kent in principe een zeer langdurig karakter, langdurig in die zin dat voor de graven met grafrechten voor onbepaalde tijd geen einddatum is vastgelegd. Wat deze graven in de gemeente Bloemendaal anders maakt dan te doen gebruikelijk is het feit dat aan ieder grafrecht voor onbepaalde tijd hier een onderhoudsrecht voor **bepaalde tijd** gekoppeld is. Zolang het onderhoudsrecht verlengd wordt, blijft het graf in principe voor onbepaalde tijd in stand. In de praktijk betekent dit dat dit type graven op termijn weer ter beschikking van de gemeente komt. Dit betekent dat dit type graf geschaard wordt onder 'begraafcapaciteit die weer ter beschikking komt'.
De betreffende graven kunnen bovendien opnieuw in gebruik worden genomen middels het zogenaamde 'schudden' waardoor er weer ruimte is om te begraven, bijvoorbeeld voor de rechthebbende of zijn familie. Ook staat de gemeente toe dat bijzettingen van urnen in de graven plaatsvinden.

Binnen de gemeente komen drie asbestemmingsvormen voor, te weten urnennissen, urnengraven en het strooiveld. Ook voor de urnennissen gelden grafrechten voor 20 jaar wat resulteert in een zeer langdurig ruimtebeslag terwijl belangstelling voor asbestemmingsvormen in de praktijk korter durend is.
Graven en asbestemmingsplaatsen waarop uitsluitende grafrechten zijn gevestigd komen in aanmerking voor ruiming en her ingebruikname wanneer geen belangstelling meer voor de betreffende graven bestaat en de grafrechten niet meer verlengd worden. In Nederland gebeurt dit gemiddeld na 40 jaar grafrust, met uitzondering van kindergraven die in de regel langer worden aangehouden door de rechthebbenden. Asbestemmingsplaatsen kennen gemiddeld een kortere belangstelling.

Op begraafplaats Binnenweg is op korte termijn (binnen nu en 10 jaar) een tekort aan beschikbare begraafcapaciteit aangetoond. Bovendien is op deze begraafplaats de berekende behoefte groter dan de totale capaciteit wat betekent dat de begraafplaats hoe dan ook te klein is. Op het gebied van asbestemmingen bestaat daar tegenover zelfs op lange termijn (van 20 tot 40 jaar na nu) geen tekort.

Voor begraafplaats Bergweg is op basis van de huidige beschikbare capaciteit op middellange termijn (tussen 10 en 20 jaar na nu) een tekort aan beschikbare begraafcapaciteit aangetoond.

Daar staat tegenover dat de totale capaciteit van de begraafplaats groter is dan de berekende behoefte en dat de begraafplaats daarmee in principe groot genoeg is mits tijdig capaciteit vrij wordt gemaakt.
Op het gebied van asbestemmingen ontstaat op deze begraafplaats op lange termijn wel een probleem met de beschikbare (en totale) capaciteit. Door begraafcapaciteit om te vormen naar asbestemmingscapaciteit (urnenvelden) kan dit probleem worden opgelost.

In theorie zou de capaciteit van begraafplaats Bergweg voldoende zijn om de begraafbehoefte en de asbestemmingsbehoefte van beide begraafplaatsen op te vangen. Alle capaciteit die begraafplaats Binnenweg tekort komt, zou gevonden kunnen worden op Bergweg. Nadeel is dat de afstand tussen de kernen die beide begraafplaatsen bedienen tamelijk groot is en dat de inwoners van de kern Bennebroek daarmee verplicht aangewezen zijn op begraafplaats Bergweg.

Opgemerkt wordt dat de ongelukkige indeling van de gemeente een logistiek probleem oplevert waarbij het voor inwoners van de kern Bennebroek aantrekkelijker is om in andere gemeenten begraven of bijgezet te worden dan in gemeente Bloemendaal. Om de eigen inwoners te bedienen zal uitbreiding van de capaciteit op begraafplaats Binnenweg op termijn noodzakelijk zijn.

- Sterk

14. Op begraafplaats Bergweg kunnen direct maatregelen getroffen worden om in de noodzakelijke beschikbare capaciteit te voorzien. Dit geldt zowel voor de graven als de asbestemmingen.
15. De asbestemmingscapaciteit op begraafplaats Binnenweg voldoet met een kleine marge.
16. De begraafcapaciteit op begraafplaats Bergweg is ruim voldoende voor de gemeentelijke behoefte.

- Zwak

17. De beschikbare (direct te gebruiken) begraafcapaciteit op begraafplaats Binnenweg is slechts toereikend voor de korte termijn.
18. De gemeente handhaaft op haar begraafplaats Bergweg een theoretische overcapaciteit waardoor de gemeente meer kosten maakt voor beheer en onderhoud dan noodzakelijk is.

- Kansen en bedreigingen ten aanzien van de behoefte en capaciteit

Kansen op het vlak van behoefte en capaciteit zijn voor de gemeente gelegen in

19. het stapsgewijs reduceren van het aantal graven op begraafplaats Bergweg. De vrijkomende percelen kunnen een andere bestemming krijgen en extensief beheerd worden. Dit valt samen met landelijke trend waarbij het aantal begravingen verwacht wordt te stabiliseren of te dalen.
20. Door in te zetten op (capaciteit om te vormen tot) kwalitatief hoogwaardige asbestemmingsvormen kan getracht worden de asbestemmingen op begraafplaats Bergweg te laten stijgen om waar mogelijk te compenseren voor de af te nemen begravingen.
21. Samenwerking met gemeente Heemstede kan op dit vlak (naast het gezamenlijk naar buiten treden) voor een sterkere regionale aanpak zorgen.

Bedreigingen bestaan op dit vlak uit

22. het niet tijdig kunnen voorzien in voldoende beschikbare begraafcapaciteit (het beschikbaar laten komen) voor zowel de graven als de asbestemmingen op de verschillende begraafplaatsen. Waar asbestemmingen flexibel en eenvoudige in te passen zijn (op begraafplaats Bergweg) is dit ten aanzien van graven op Binnenweg niet eenvoudig. Hier ligt daarom het werkelijke risico, ook gezien de tijdsdruk.

4 Exploitatietoets

4.1 Inleiding

Op basis van de laatst beschikbare resultatenrekening begraafplaatsen is de verhouding tussen de jaarlijkse lasten en baten in beeld gebracht. Daarbij is gebruik gemaakt van de Begraafplaats exploitatie jaarrekening 2015 zoals deze is aangeleverd door de gemeente.

Aan de hand van deze aangeleverde gegevens zijn de totale jaarlijkse lasten en baten van het beheer en gebruik van de gemeentelijke begraafplaatsen in beeld gebracht. De nummers die vermeld zijn bij de begrotingsposten komen overeen met de door de gemeente gebruikte grootboeknummers.

4.2 Huidige situatie

Over het jaar 2015 werd een kostendekkendheid van 78% bereikt. Dit betekent dat de gemeente in staat was om 78% van de kosten – die gemaakt worden binnen het geheel van de begraafplaats exploitatie – te dekken met de inkomsten uit grafrechten en de verrekening van dienstverlening.

In de begroting was voorzien dat een verrekening vanuit de egalisatiereserve plaats zou vinden om tot budgetneutrale exploitatie te komen. Deze heeft in 2015 niet plaatsgevonden aangezien de reserve is uitgeput. Een en ander betekent dat de begraafplaats exploitatie, inclusief alle bijbehorende verplichtingen ten aanzien van afgekocht grafonderhoud, een negatief saldo kende van € 89.895 in 2015. Er is thans geen sprake meer van een opgebouwde egalisatiereserve. Navolgend is de exploitatierekening over 2015 weergegeven.

BEGRAAFPLAATSEXPLOITATIE JAARREKENING 2015			
Grootboekrekening	Omschrijving	Begroting	Werkelijk
	LASTEN	2015	2015
4043	**ALGEMENE BEGRAAFPLAATS(F724)**		
4043100	Personeelsl.byl.1.(best.app)	185.320,00	188.335,92
4043300	Gasverbruik begraafplaats	1.774,00	3.761,83
4043301	Electriciteit begraafplaats	961,00	-3.636,91
4043400	Aand. inkoop stg. Rijk	1.592,00	1.909,28
4043500	Belastingen en rechten(byl.8)	1.795,00	1.977,80
4043501	Gereedschappen	2.407,00	3.290,53
4043502	Kleding 2 medew.plantsoenen	1.836,00	583,56
4043504	Contributies (bijl.5)	404,00	375,00
4043506	Ond.Israelitische begraafpl.	0,00	0,00
4043508	Onderhoud begraafplaats	22.111,00	18.815,54
4043509	Onderhoud paden begraafplaats	5.910,00	6.238,77
4043512	Schoonhouden aula	5.814,00	6.429,00
4043513	Verwijspaaltjes begraafplaats	0,00	0,00
4043514	Uitbreiding urnenmuur	0,00	0,00
4043517	Inhuur begraafplaats	11.784,00	9.342,49
4043521	Waterverbruik begraafplaats	663,00	1.324,04
4043701	Stort.vz.MJOP (Bergweg 60)	9.352,00	9.352,00
4043800	Kapitaallasten	0,00	0,00
4043900	Aandeel kostenplaatsen	117.983,00	119.830,91
	Lasten exploitatie	396.706,00	367.929,76

(Vervolg)		Begroting	Werkelijk
4043700	St.res. afkoop onderhoud graven	52.020,00	36.637,80
	BATEN		
8043	**ALGEMENE BEGRAAFPLAATS (F732)**		
8043200	Begrafenisrechten	-286.117,00	-273.749,14
8043201	Afkoop onderhoud graven	-52.020,00	-36.637,80
	Baten exploitatie	-338.137,00	-310.386,94
8043600	Bijdr.res.afkoop onderh.graven	-4.942,00	-4.285,41
8043601	Bijdrage egal.res. begraafpl.	-78.647,00	0,00
	Saldo reserve	-83.589,00	-4.285,41
	Resumé:		
	Lasten exploitatie	369.706,00	367.929,76
	Baten exploitatie	-338.137,00	-310.386,94
	Saldo exploitatie (Kostendekkendheid 84%)	31.569,00	**57.542,82**
	Reserveringen	52.020,00	36.637,80
	Onttrekkingen	-83.589,00	-4.285,41
	saldo reserves	-31.569,00	**32.352,39**
Verschil exploitatie begraafplaats (kostendekkendheid 78%)		**0,00**	**89.895,21**

Uit voorgaand overzicht is op te maken dat de werkelijke mate van **kostendekkendheid 78%** bedraagt over 2015.

4.3 Lasten 2015

De totale lasten volgens de jaarrekening bedroegen in 2015 €367.930. In de navolgende tabel is een onderverdeling gemaakt in deze lasten, uitgedrukt in percentages van het totaal.

Grootboekrekening	Omschrijving	Werkelijk		
		2015		
4043	**ALGEMENE BEGRAAFPLAATS (F724)**			
4043100	Personeelsl.(best.app)	188.335,92	51,19	%
4043300	Gasverbruik begraafplaats	3.761,83	1,02	%
4043301	Electriciteit begraafplaats	-3.636,91	-0,99	%
4043400	Aand. inkoop stg. Rijk	1.909,28	0,52	%
4043500	Belastingen en rechten	1.977,80	0,54	%
4043501	Gereedschappen	3.290,53	0,89	%
4043502	Kleding 2 medew.plantsoenen	583,56	0,16	%
4043504	Contributies	375,00	0,10	%
4043506	Ond.Israelitische begraafpl.	0,00	0,00	%
4043508	Onderhoud begraafplaats	18.815,54	5,11	%
4043509	Onderhoud paden begraafplaats	6.238,77	1,70	%
4043512	Schoonhouden aula	6.429,00	1,75	%
4043513	Verwijspaaltjes begraafplaats	0,00	0,00	%
4043514	Uitbreiding urnenmuur	0,00	0,00	%
4043517	Inhuur begraafplaats	9.342,49	2,54	%
4043521	Waterverbruik begraafplaats	1.324,04	0,36	%
4043701	Stort.vz.MJOP (Bergweg 60)	9.352,00	2,54	%
4043800	Kapitaallasten	0,00	0,00	%
4043900	Aandeel kostenplaatsen	119.830,91	32,57	%
	Totaal lasten exploitatie	367.929,76	100	%

Posten als 4043100 Personeelslasten (€ 188.335,92 / 51,19%) en 4043508 Onderhoud begraafplaats (€ 18.815,54 / 5,11%) wijken niet sterk af van wat gangbaar is op begraafplaatsen in den lande.

Opvallend is wel de omvangrijke post 4043900 Aandeel kostenplaatsen (€ 119.830,91 / 32,57%) die feitelijk bestaat uit doorberekende kosten die direct worden toegerekend aan de begraafplaats exploitatie. Dit betreft respectievelijk de kostenpost Verzekering (€ 673,05), de kostenpost Tractie (€ 38.862,44), de kostenpost Bestuursapparaat (€ 75.491,40) en de kostenpost Milieustraat (€ 4.804,02).
Een dergelijke omvang van overhead op de begraafplaats exploitatie is ongebruikelijk.

4.4 Baten

Gemeente Bloemendaal genereert de meeste baten door het uitgeven van grafrechten (voor onbepaalde tijd 15,31% van de baten, voor bepaalde tijd 26,69% van de baten, **totaal 42%**). Ook het feitelijk begraven van lijken (het verrekenen van het delven en sluiten van de grafkuil = **19,42%** van alle baten) en door het in rekening brengen van de kosten voor het algemeen onderhoud van de begraafplaats (**18,07**% van de totale kosten) zijn sterke dragers.
Het is voor de gemeente inzichtelijk of de toegepaste tarieven in verhouding staan tot de werkelijk gemaakte kosten; in een eerder stadium is de koppeling gelegd tussen lasten en baten conform de methodiek van het VNG. De toerekening van lasten is inzichtelijk en de tariefopbouw is zuiver te noemen.

4.5 Regionale vergelijking begraaftarieven

Wanneer nu de begraaftarieven van gemeente Bloemendaal vergeleken worden met de tarieven van de omringende gemeenten, ontstaat het volgende beeld.

2015	Vergelijking kosten particulier graf						
	Bloemendaal	Haarlem	Hillegom	Velsen	Zandvoort	Heemstede	Gemiddelde
Particulier graf							
Begraven	€ 861,90	€ 1.075,00	€ 535,00	€ 380,00	€ 814,00	€ 635,00	€ 716,82
Grafrecht 20 jaar	€ 1.456,55	€ 1.659,00	€ 1.062,00	€ 1.200,00	€ 3.234,00	€ 1.624,00	€ 1.705,93
Vergunning/administr	€ 41,40	€ 84,00	€ -	€ 90,00	€ -	€ 63,50	€ 46,48
Alg. onderhoud 20 jr	€ 785,25	€ -	€ 1.110,00	€ 1.030,00	€ -	€ 1.023,00	€ 658,04
Totaal graf	**€ 3.145,10**	**€ 2.818,00**	**€ 2.707,00**	**€ 2.700,00**	**€ 4.048,00**	**€ 3.345,50**	**€ 3.127,27**

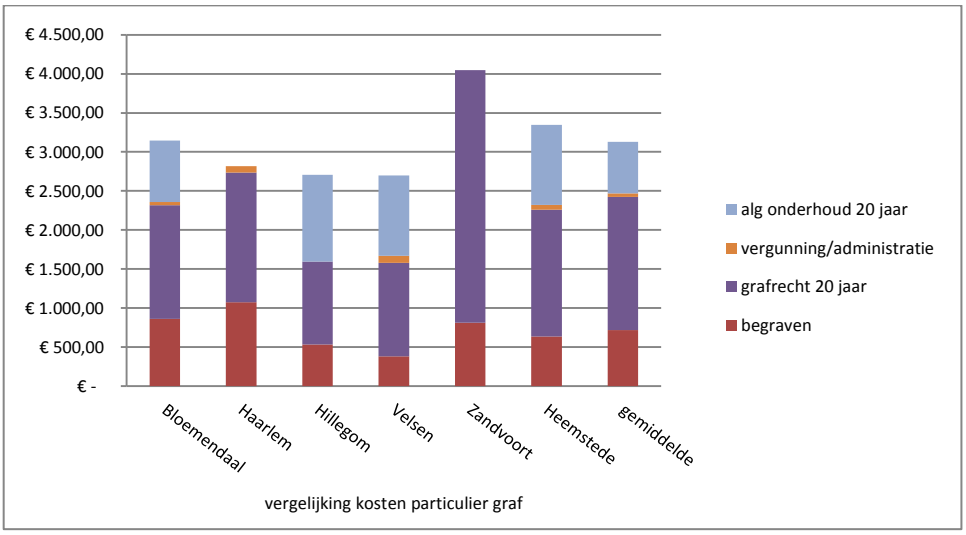

Uit voorgaande tabel en grafiek blijkt dat gemeente Bloemendaal regionaal gezien een gemiddeld graftarief toepast. Het gemiddelde tarief bedraagt € 3.127,27. Gemeente Bloemendaal zit hier met een bedrag van € 3.145,10 een fractie boven.
Wanneer nu de tarieven voor urnennissen regionaal vergeleken worden, ontstaat het volgende overzicht.

2015	Vergelijking kosten urnennis						
	Bloemendaal	Haarlem	Hillegom	Velsen	Zandvoort	Heemstede	gemiddelde
Particuliere urnennis							
Urnrecht nis	€ 972,75	€ 1.920,00	€ 828,00	€ 1.000,00	€ 1.374,00	€ 2.436,00	€ 1.421,79
Vergunning/ administratie	€ 41,40	€ 84,00	€ -	€ 90,00	€ -	€ 63,50	€ 46,48
Bijzetten as	€ 58,00	€ 205,00	€ 227,00	€ 190,00	€ 131,00	€ 224,50	€ 172,58
Algemeen onderhoud	€ 785,25	€ -	€ 740,00	€ 600,00	€ -	€ -	€ 354,21
Totaal urnennis	€ 1.857,40	€ 2.209,00	€ 1.795,00	€ 1.880,00	€ 1.505,00	€ 2.724,00	€ 1.995,07

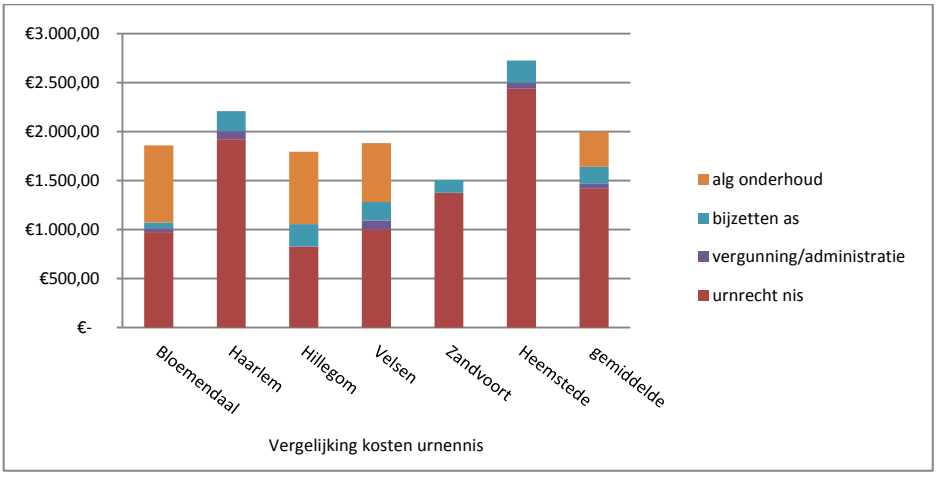

Ook ten aanzien van de uitgifte van urnennissen bestaat eenzelfde beeld, zij het dat gemeente Bloemendaal op dit vlak iets benedengemiddelde tarieven hanteert. Waar de tarieven van gemeente Heemstede ten aanzien van de uitgifte van graven nog gelijke pas houden met die van Bloemendaal, is de situatie hier anders. Heemstede rekent veruit het hoogste regionale tarief.
Het verdient aanbeveling om – gezien het belang van asbestemmingen op de begraafplaatsen en de mogelijke nauwere samenwerking met buurgemeente Heemstede – een bepaalde afstemming te zoeken op het vlak van de begraaftarieven.

4.6 Analyse

Uit de ontvangen exploitatiegegevens en uit gesprekken met betrokken medewerkers is een aantal aandachtspunten naar voren gekomen.

23. Overheadkosten (die niet in de uurtarieven zijn verrekend) drukken onevenredig hard op de begraafplaats exploitatie. De opgevoerde kosten zijn hoog, zeker wanneer in ogenschouw wordt genomen dat deze een veelvoud bedragen van de opgevoerde beheer- en onderhoudslasten voor deze begraafplaatsen.

Een verdere analyse van de kosten, gemaakt voor de verschillende taken, is mogelijk. Uitgebreider onderzoek op basis van de geboekte uren zou meer inzicht in kunnen geven, maar valt buiten de scope van dit onderzoek. Geconcludeerd kan worden dat

24. De kostendekkendheid van de exploitatie beperkt is (78%) en dat van reserveopbouw geen sprake meer is (de reserve is leeg per 2016).

De baten worden grotendeels ontvangen vanuit de graf- en begraafrechtenleges. Deze begrotingspost is redelijk gespecificeerd naar de verschillende soorten rechten die worden geïnd (bijvoorbeeld graven bepaalde en onbepaalde tijd, asbestemmingen).

25. Aangezien er geen verdere specificering is van de lasten, kan er niet inzichtelijk worden gemaakt of de tarieven dekkend zijn voor de kosten die worden gemaakt.

Als gekeken wordt naar de specifieke kosten voor de begraafplaatsen dan valt tevens op dat

26. De kosten voor de aula op begraafplaats Bergweg en klein deel betreffen van de totale kosten (2,45%). Dit betreft hoofdzakelijk onderhoudskosten van het gebouw. Er is geen sprake meer van afschrijvingen of kapitaallasten op dit vlak.
27. Als gekeken wordt naar de inkomsten dan blijkt uit de begroting dat de aula naar verwachting 38 keer gebruikt zal worden. Het tarief dat daarvoor ontvangen wordt is niet kostendekkend.

Kansen op het vlak van de begraafplaats exploitatie zijn gelegen in

28. Het feit dat inzichtelijk is hoe lasten en de baten zijn opgebouwd. Dit maakt dat tijdig ingegrepen kan worden wanneer de begraafplaats exploitatie niet langer gedragen kan worden.
29. De gemeentelijke wens om de het begraafplaatsbeheer en -onderhoud verder te extensiveren maakt een verdere lastenreductie mogelijk.
30. Kansen zijn verder gelegen in het extensiveren of afstoten van begraafplaatsoppervlak hetgeen resulteert in een lastenreductie.
31. Lastenreductie kan gevonden worden met een efficiëntieslag in samenwerking met buurgemeenten.
32. Inkomstenstijgingen zijn mogelijk: de begraaftarieven van gemeente Bloemendaal zijn regionaal benedengemiddeld hetgeen tariefstijging niet uitsluit.
33. Andere kansen zijn gelegen in de doorontwikkeling van dienstverlening inclusief het toepassen van kostendekkende tarieven.

Bedreigingen voor de begraafplaats exploitatie zijn gelegen in

34. De mate van overhead door toerekening van organisatiekosten die in principe niets met het gemeentelijke proces van lijkbezorging van doen hebben, leidt tot een onzuivere tariefsopbouw.
35. Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat de gemeentelijke dienstverlening te duur wordt en dat de gemeentelijke begraafplaatsen zichzelf uit de markt prijzen.

5 Organisatie gemeentelijk proces lijkbezorging

5.1 Inleiding

Dit deelonderzoek gaat in op de wijze waarop binnen gemeente Bloemendaal de organisatie van de lijkbezorgingstaak plaatsvindt. Getracht is onvolledigheden aan te tonen en om verbeterpunten aan te geven. Deze kunnen de gemeente ondersteunen om met een pragmatische benadering tot probleemoplossing ten aanzien van de organisatie van het product 'lijkbezorging' te komen.

5.2 De huidige organisatie, administratie

Uit gesprekken met de medewerkers van de gemeentelijke begraafplaatsen, de beleidsmedewerker en administrateur komt het volgende beeld naar voren.
Gemeente Bloemendaal heeft naast verantwoording voor de lijkbezorging op de twee gemeentelijke begraafplaatsen tevens de verantwoordelijkheid voor het beheren van de begraafplaatsadministratie. Er is één medewerker gemeentelijke administratie die tevens de begraafplaatsadministratie beheert. Collega's zijn in staat om binnen deze discipline achtervang te verlenen bij ziekte of uitval. Er bestaat daarmee voldoende capaciteit bij de gemeente om de administratie te beheren. Er bestaat voor het lijkbezorgingsproces geen stappenplan/werkomschrijving.

Binnen gemeente Bloemendaal dragen de begraafplaatsbeheerders van de gemeentelijke buitendienst zorg voor de begeleiding en ondersteuning van de uitvaart. Drie medewerkers (2,5 fte) beheren begraafplaats Bergweg. Begraafplaats Binnenweg wordt binnen de kaders van het wijkonderhoud door het wijkteam beheerd. Zij voeren de onderhoudswerkzaamheden, de werkzaamheden ten aanzien van de lijkbezorging (het delven en sluiten van de graven) en de uitvaartbegeleiding uit (gastheerschap).

Gemeente Bloemendaal maakt gebruik van Key2begraven van Centric en was destijds 'pioniergemeente' door gebruik te maken van de voorganger van het huidige pakket, BPA4all. De begraafplaatsadministratie wordt momenteel geheel digitaal gevoerd. Alle achterstanden sinds de gemeentelijke samenvoeging zijn verwerkt (behoudens de alleroudste graven). Juridisch is de situatie duidelijk.

Key2begraven is een programma waarmee zowel het beheer van de registergegevens gestructureerd en vereenvoudigd kan worden als een middel waarmee interne en externe communicatie kan plaatsvinden. Het programma kan bijvoorbeeld een kennisgeving geven dat bepaalde grafrechten verlengd moeten worden (kennisgeving factuur), maar ook als basis voor correspondentie met rechthebbenden of andere afdelingen dienen.
Om de begraafplaatsadministratie actueel en volledig te houden, heeft de administratief medewerker zeker één maal per week contact met de begraafplaatsbeheerder. Tijdens deze contactmomenten wordt alle nieuwe informatie uitgewisseld en verwerkt.

Uitvaartverzorgers nemen in de regel contact op met één van de begraafplaatsbeheerders om de datum, de tijd van de uitvaart en de locatie van het graf/asbestemming af te spreken. De beheerders nemen op hun beurt contact op met de administrateur om de afspraken vast te leggen en administratief te verwerken. De bereikbaarheid is optimaal: de beheerder met piketdienst is ook in het weekend bereikbaar. Het papierwerk volgt en dit wordt door de begraafplaatsbeheerder bij de begraafplaatsadministratie aangeleverd. In de dagelijkse praktijk bestaan er korte lijnen tussen de

administratie en de beheerders. De vrije graven zijn voor de beheerders in principe inzichtelijk aangezien zij een schaduwboekhouding voeren voor wat betreft de uitgegeven / bezette graven en zij in kunnen loggen in het begraafplaatsadministratiesysteem.
Periodieke terugkoppeling met de centrale administratie vindt wel plaats. Bij het schrijven van de uren wordt door de beheerders onderscheid gemaakt naar uren voor buitenruimte algemeen en uren die gemaakt worden ten behoeve van de begraafplaats.

Na aangifte van overlijden is het de grootste prioriteit dat het proces foutloos in werking treedt. Het is immers van groot belang dat de overledene binnen de wettelijk gestelde termijn wordt begraven dan wel gecremeerd. De gemeente hanteert echter geen standaardformulier ten behoeve van het aanleveren van gegevens voor een uitvaart. De gegevens worden in variabele vorm aangeleverd door de uitvaartverzorgers zelf. Aangezien tegenwoordig steeds meer gegevens noodzakelijk zijn, is het opstellen van een standaard formulier mogelijk een uitkomst.
Door de administrateur wordt de nota aangemaakt alsmede het besluit tot uitgifte van een graf. De factuur wordt naar de uitvaartverzorger verstuurd, de gemeentelijke afdeling financiën beheert vervolgens de inning ervan aan de hand van hun debiteurenadministratie.
Uitvaartondernemers zijn een belangrijke partij voor de gemeente aangezien zij vaak het eerste en enige contact hebben met nabestaanden. Een jaarlijks overleg met de uitvaartondernemers waarin afstemming van processen en ontwikkelingen op de begraafplaatsen worden toegelicht kan hierin duidelijkheid verschaffen.

De ter aardebestelling van een overledene en het verzorgen van een asbestemming wordt zoals gezegd eveneens door de gemeente zelf uitgevoerd. De gemeente hecht waarde aan het gastheerschap: dienstverlening en het stroomlijnen van de uitvaart wordt als belangrijk beschouwd.

Ten aanzien van het plaatsen van gedenktekens op de graven wordt de volgende werkwijze toegepast. Aanvragen met tekening die bij de administratieve afdeling binnenkomen, worden door administratief medewerker gecontroleerd. Deze controleert de aanvraag aan de hand van de in de beheersverordening opgenomen bepalingen. De gemeente werkt strikt conform de beheersverordening begraafplaatsen: alle stukken (aanvraag graf of asbestemming, plaatsing gedenktekens maar ook bijvoorbeeld ten behoeve van het opzeggen van het grafrecht) dienen van relevante handtekeningen te zijn voorzien.
Er vindt interne terugkoppeling plaats waarna een bevestiging naar de steenhouwer wordt gestuurd. De begraafplaatsbeheerder controleert daarna de plaatsing van het gedenkteken.

Indien grafrechten zijn verlopen en door nabestaanden afstand wordt gedaan dan wordt dit aan de beheerder doorgegeven. Tevens wordt aan de beheerder aangegeven wat de wensen van nabestaanden zijn met betrekking tot het nog aanwezige grafmonument. Naar aanleiding van de geleverde gegevens kan het grafmonument worden verwijderd en komt het graf uiteindelijk na ruimen beschikbaar voor nieuwe uitgifte. Aangezien niet wordt gewerkt met een digitale kaart die door zowel de beheerder als de administratief medewerker wordt gebruikt zijn nu extra handelingen (aantekenen op analoge kaart, wijziging in administratiesysteem) nodig om de actuele stand van zaken op de begraafplaatsen weer te geven.

5.3 Analyse

Uit gegevens die zijn aangeleverd door de gemeente en na gesprekken met de bij het traject van begraven en asbezorging betrokken medewerkers komt het volgende beeld naar voren. De werkzaamheden die betrekking hebben op het proces van lijkbezorging binnen de gemeente worden voornamelijk uitgevoerd door vaste medewerkers, gebruikmakend van korte lijnen van communicatie. Enerzijds vergroot dit de betrouwbaarheid van een goed verloop, anderzijds bestaat hierdoor het risico van taken die niet uitgevoerd worden (uitgesteld worden) bij ziekte of uitval van de betrokken medewerkers. Invallers missen wellicht de ervaring en routine die de vaste medewerkers in hun specialisme als vanzelfsprekend zien. Het ontbreekt de gemeentelijke organisatie aan praktische (deel)procesbeschrijvingen waarin de procesbeschrijving wordt gekoppeld aan functie en verantwoordelijkheid binnen een schematisch opgesteld procesverloop.
Het is tevens onduidelijk welk pad doorlopen moet worden wanneer bepaalde afwijkingen worden geconstateerd. Met betrekking tot het traject van de lijkbezorging binnen de gemeente en de verdeling van de werkzaamheden over de diverse eenheden en clusters zouden zulke procesbeschrijvingen de foutkans minimaliseren en de mogelijkheden voor interne controle vergroten. Op basis van gesprekken met de verschillende medewerkers van de gemeente en de voorgaande analyse van de huidige werkwijze komen de volgende sterkten en zwakten naar voren:

Sterk:

36. De betrokkenheid van de beheerders en de administratief medewerker is hoog.
37. De tevredenheid van gebruikers van de begraafplaatsen is hoog: er zijn weinig klachten.
38. Kwaliteit van de dienstverlening en uitstraling op de begraafplaatsen is hoog.
39. Communicatie vindt plaats over korte lijnen, is informeel en periodiek.
40. De beheersverordening begraafplaatsen wordt nauwgezet nageleefd.

Zwak:

41. Er is geen eindverantwoordelijke voor het “product” Begraven terwijl de processen verdeeld zijn over meerdere afdelingen.
42. Momenteel bestaat nog geen uniform model voor het bij de gemeente aanleveren van gegevens door uitvaartverzorgers (na een aanstaande update van Key2begraven is deze mogelijkheid er wel).
43. Procesbeschrijvingen, gericht op het uitvoeringstraject, zijn niet vastgelegd.

Kansen voor de gemeentelijke organisatie zijn gelegen in

44. Automatisering van processen kan leiden tot efficiëntere tijdsbesteding.
45. Het aanwijzen van een ‘primaathouder’ ten behoeve van de begraafplaatsen kan leiden tot krachtigere besluitvorming. Korte lijnen van communicatie blijven van belang, ook wanneer samenwerking met buurgemeenten versterkt wordt.
46. Het opstellen en naleven van procesbeschrijvingen kan voorkomen dat processen vastlopen (bij uitval of afwezigheid). De beheersverordening kan hierin leidend zijn.

Bedreigingen voor de gemeentelijke organisatie zijn gelegen in

47. Het verliezen van motivatie onder medewerkers, bijvoorbeeld door uitholling van de functies, het uitbesteden of herindelen van functies en het verlies van verantwoordelijkheid.
48. Gebrekkige communicatie, zowel intern als extern, waardoor beslissingen van de gemeentelijke organisatie niet onderbouwd en slecht begrepen worden.
49. Het verliezen van contacten met stakeholders zoals uitvaartverzorgers, buurgemeenten, steenhouwers en begraafplaatsbezoekers.

6 Monumentale graven en cultuurhistorie

6.1 Inleiding

Met het honderdjarige bestaan van begraafplaats Bergweg en het ouder worden van de aanwezige graven op de beide gemeentelijke begraafplaatsen dient zich automatisch de vraag aan hoe met deze historische locaties om dient te worden gesprongen. Historische waarde kan ontstaan door een veelvoud aan variabelen waarvan ouderdom er slechts één is. Gezien de historie van de begraafplaatsen, de aanwezigheid van graven met grafrechten voor onbepaalde tijd, de voor de gemeente markante personen die er begraven liggen maar bijvoorbeeld ook de aanwezigheid van bunkers maakt dat er op de beide begraafplaatsen historische waarden aanwezig zijn. Navolgend is uiteengezet welke handvatten de gemeente heeft om tot een gedegen beleid ten aanzien van deze graven te komen.

6.2 Effect op bedrijfsvoering begraafplaats

Vanuit een strikt bedrijfsmatige benadering van de lijkbezorging is het handhaven van oude graven zonder betalende rechthebbenden ongewenst. De graven hebben immers een bepaald oppervlaktebeslag (en daarmee impact op het beheer en onderhoud) en nemen ruimte in die ook voor de uitgifte van een nieuw graf met betalende rechthebbende kan worden gebruikt. Daarnaast is de gemeente aansprakelijk voor schades en letsel aan en van de grafbedekking en is niet bekend hoe lang deze situatie voortduurt.
Daar staat tegenover dat de begraafplaats bij uitstek de plaats is waar geschiedenis langdurig 'levend' blijft, waar kunst en cultuur uit de regio met een plaatselijke, regionale, provinciale of zelfs landelijke waarde behouden kan blijven. De begraafplaats heeft baat bij het behoud van cultuurgeschiedenis: het geeft de begraafplaats in totaliteit karakter, geeft het zin, meerwaarde en allure boven andere, jongere begraafplaatsen.
Feit is dat graven, met een vermelding op de lijst van monumentale graven of met een vermelding van gemeente/provinciaal/rijksmonument in principe niet in aanmerking komen voor ontruiming en nieuwe uitgifte. Het benoemen van deze graven heeft dus een direct effect op de bruikbare capaciteit van een begraafplaats. Dat betekent dat deze graven een negatief effect hebben op een effectief gebruik van de begraafcapaciteit op de langere termijn en een negatieve invloed kunnen hebben op het beheer en de kostendekkende exploitatie van de begraafplaats. Beleid op dit vlak dient gericht te zijn op continuering van de bedrijfsvoering met behoud van de belangrijkste cultuurhistorische waarden.

6.3 Effect financiën

De graven die geselecteerd worden voor plaatsing op de lijst van (monumentale) historische graven, genereren in principe geen inkomsten meer. De rechthebbenden hebben het grafrecht vaak niet meer verlengd, het graf zou feitelijk geruimd kunnen worden, maar de gemeente kent waarde toe aan het graf om historische redenen. Deze graven dienen echter wel onderhouden te worden, soms op een bijzondere wijze om het karakter van het monument te behouden. De monumentale graven drukken hiermee in negatieve zin op de exploitatie van de begraafplaatsen. De gemaakte kosten worden vaak gedekt uit de exploitatie van de begraafplaatsen via de inkomsten uit de grafrechten waarvoor nog wel wordt betaald.

Dit gegeven vraag om een principiële keuze door beleidsmakers: **zijn de historische waarden van belang voor hen die een graf beheren op de begraafplaats of zijn de waarden van belang voor de gemeente en al haar inwoners?** Het antwoord op deze vraag bepaalt immers wie zorg dient te dragen voor deze graven.

Het kan leiden tot het besluit om de kosten, die worden gemaakt om de historische waarden te selecteren, beheren, onderhouden, eventueel te repareren (of te restaureren) uit de begraafplaats exploitatie dienen te worden gedekt (door het verhogen van de tarieven). Ook kan besloten worden dat hiervoor een bijdrage uit de algemene middelen of middelen uit het gemeentelijke budget voor gemeentemonumenten gerechtvaardigd is (een reductie van de geplande mate van kostendekking begraafplaats exploitatie vaststellen).
Andere opties zijn het buiten de exploitatie plaatsen van de cultuurhistorische waarden zonder – of met minimale – bijdragen uit de algemene middelen. Dit kan door het extensief beheren van deze graven, ook bekend als het 'begeleid verval' waarbij slechts het noodzakelijke beheer plaatsvindt om te voorkomen dat het graf omvalt. Dit principe vindt op de meeste begraafplaatsen in het land plaats, al dan niet voorafgegaan door een eenmalige opknapbeurt.
Het onderzoeken van subsidiemogelijkheden kan ook zorgen voor inkomsten voor het onderhoud van de monumentale graven alhoewel hierop tegenwoordig niet meer gerekend kan worden.

6.4 Effect begraafcapaciteit

Het zonder beleid handhaven van waardevolle of semi-waardevolle graven kan leiden tot een geleidelijk dichtslibben van de begraafplaats. Bewaar immers alles lang genoeg en het wordt vanwege die variabele vanzelf historisch. Op enig moment zal zo het aantal graven waarvoor niet langer betaald wordt een steeds grotere factor worden binnen de toch al niet kostendekkende begraafplaats exploitatie. Tevens ontstaat er een tekort aan beschikbare begraafcapaciteit waardoor de begraafplaats feitelijk in zijn doelstelling beperkt wordt. Er bestaat zelfs de mogelijkheid dat de begraafplaats in zijn functie (het begraven van lijken en het bijzetten van asbussen) belemmerd wordt hetgeen naast stijgende lasten ook dalende inkomsten oplevert. Dit pleit voor een structureel beleid op dit vlak.

Het beleid zal op de eerste plaats recht moeten doen aan de doelstelling en de functie van de begraafplaats (het begraven van lijken of het bijzetten van as) maar tevens moeten voorzien in het gewenste behoud van cultuurhistorische waarden.

6.5 Oplossingsrichtingen

6.5.1 Handhaven op locatie of samenbrengen

Als besloten is voor wie de historische waarden van belang zijn en daarop aansluitend uit welke middelen het beheer en onderhoud van de historische graven bekostigd worden, dient zich de volgende vraag aan: worden de te selecteren graven gehandhaafd op hun historische locatie of worden zij – uit het oogpunt van efficiëntie - samengebracht op een daarvoor in te richten grafveld?

Overwogen kan worden om de funerair historisch waardevolle graven of gedenktekens te verplaatsen naar een centrale plaats op elke begraafplaats. Door de graven en/of gedenktekens bijeen te brengen kunnen de betreffende graven efficiënter worden beheerd. Er ontstaat een afzonderlijk historisch gedeelte als waardevol element in de algehele inrichting van elke begraafplaats. Nadeel is dat de historische relatie verdwijnt tussen oorspronkelijke ligging van het graf en huidige locatie en dat een investering noodzakelijk is om de graven zodanig in te richten. Tevens levert het samenbrengen een geforceerde menging op van graven uit verschillende tijdsperioden, kunststromingen en cultuurinvloeden uit de geschiedenis. Het behouden van de graven op de plaats van uitgifte maakt dat de verdeling van historische waarden over de begraafplaats als geheel intact blijft, hetgeen alle delen van de begraafplaats

historisch interessant houdt en voordelen biedt ten aanzien van de beleving van de begraafplaats. Het samenbrengen kan kortom beter worden beschouwd als een noodmaatregel in de situatie waarin de gemeente delen van de begraafplaats wenst af te stoten of uit exploitatie wenst te halen waardoor de historische waarden anders zouden verdwijnen.

6.5.2 Welke mate van exploitatie

Graven kunnen, wanneer het recht erop niet langer verlengd wordt, opnieuw in gebruik worden genomen. Het gedenkteken, ook dat van historische waarde, blijft gedurende de periode waarin het betreffende graf niet geruimd mag worden eigendom van de eigenaar (vaak is dat de rechthebbende).
Op het moment dat het grafrecht vervalt, vervalt tevens de grafbedekking aan de eigenaar van de grond, de gemeente Bloemendaal. De gemeente heeft in die gevallen het recht over deze graven te beschikken, dat is inclusief grafbedekking. Het opnieuw uitgeven van het graf aan een nieuwe rechthebbende met behoud van het (historisch waardevolle) gedenkteken en grafbedekking is daarbij een optie.
Hierbij moet opgemerkt worden dat dit slechts de graven betreft die vanwege hun verschijning, gebruikte kunstvorm of andere op vorm gebaseerd criterium geselecteerd zijn: graven van bekende en belangrijke personen die omwille van de persoon en niet omwille van de grafbedekking waardevol zijn, komen niet voor heruitgifte in aanmerking.

Interessant voor de gemeente is te weten of, en zo ja, hoeveel belangstelling er bestaat voor heruitgifte van historisch waardevolle graven. In de praktijk is gebleken dat de belangstelling per gemeente varieert. Overwogen kan worden om via de media de mogelijkheden onder de aandacht te brengen en dit te combineren met een enquête waarin de behoefte wordt gepeild. De resultaten van de enquête kunnen mede bepalend zijn in de te stellen kaders ten aanzien van het aantal aan te wijzen monumenten.

De mate waarin er onder nabestaanden of inwoners belangstelling bestaat voor hergebruik van graven met historische waarden is bepalend voor een optimale benutting van beschikbare begraafcapaciteit. Ieder graf dat immers opnieuw uitgegeven kan worden en waarbij het bestaande (historisch waardevolle) gedenkteken gehandhaafd blijft is een graf dat niet op een nieuw grafveld uitgegeven hoeft te worden. Bij voldoende belangstelling slaat de gemeente zo twee vliegen in één klap: historisch waardevolle graven blijven gehandhaafd, worden onderhouden en leveren weer inkomsten op en er hoeft geen aanspraak te worden gemaakt op de bestaande beschikbare begraafcapaciteit.
Bij geringe belangstelling kan het mogelijk lang duren voordat de graven weer opnieuw in gebruik worden genomen. Om te voorkomen dat de graven te lang ongebruikt blijven kan na verloop van een vooraf bepaalde periode een evaluatie worden uitgevoerd. Deze kan leiden tot het besluit om (een gedeelte van) de monumenten waarvoor geen belangstelling is gebleken niet langer voor adoptie of bruikleen aan te bieden en alsnog te ruimen of om deze alsnog buiten de begraafplaats exploitatie te plaatsen.

Bij de afweging van heruitgifte dient aandacht te worden geschonken aan mogelijke risico's. Indien de te handhaven gedenktekens met het betreffende graf worden uitgegeven, verliest de gemeente hier de zeggenschap over (Wet op de lijkbezorging, art. 32a aangaande natrekkingsrecht). Om dat te voorkomen kan overwogen worden om de grafbedekking voor hergebruik in bruikleen te geven. Daarmee blijft de gemeente eigenaar van het gedenkteken en verantwoordelijk voor het gedenkteken. De gemeente kan een eventuele aansprakelijkheid, bijvoorbeeld in geval van (letsel)schade, bij de gebruiker neerleggen.
Een belangrijk aandachtspunt bij hergebruik is de technische staat van het monument, zowel bovengronds als ondergronds.
Uit eerdere ervaringen bij andere gemeenten volgt dat vanwege de technische staat van het ondergronds gedeelte van sommige oudere grafkelders hergebruik niet altijd verantwoord is. Voordat een graf voor

hergebruik wordt aangeboden, dient derhalve te worden vastgesteld dat de technische staat een hergebruik van 40 jaar of langer toelaat. Hiertoe zal een inspectie moeten worden uitgevoerd. Dit zou kunnen worden gecombineerd met het verwijderen van de stoffelijke resten in het graf.

6.6 Analyse

- Sterk

50. Op begraafplaats Bergweg liggen graven met historische waarden. Op begraafplaats Binnenweg liggen mogelijk ook graven met historische waarden.
51. De beide begraafplaatsen zijn bij uitstek geschikt voor het bewaren en toegankelijk maken van lokale cultuurgeschiedenis.

- Zwak

52. In de huidige situatie nemen de graven van historische waarde waarvoor het grafrecht niet langer verlengd wordt ruimte en daarmee capaciteit in. De gemeente is bovendien aansprakelijk voor letsel en schade.
53. De betreffende graven leveren geen inkomsten meer op. De beheerkosten worden gedekt uit inkomsten, opgebracht uit de rechten van andere graven en algemene middelen.

- Kansen en bedreigingen ten behoeve van monumentale graven en cultuurhistorie

Kansen zijn voor de begraafplaatsen gelegen in

54. Het benadrukken van de kwaliteit, de historie en het karakter van de begraafplaatsen en dus het aantrekkelijker maken van deze begraafplaatsen.
55. Het met een nieuwe start formuleren van beleid dat is gericht op continuering van de bedrijfsvoering terwijl de belangrijkste historische waarden gehandhaafd blijven.
56. Het adequaat zorgen voor een goede en eerlijke financiering van het beheer en onderhoud van de gewenste cultuurhistorische waarden.
57. Het uitgeven van graven met historische waarden aan nieuwe (betalende) rechthebbenden inclusief onderhoudsverplichting.
58. Burgerparticipatie en burgerraadpleging.

Bedreigingen zijn met name gelegen in

59. Een verdere afname van de mate van kostendekkendheid van de begraafplaats exploitatie door handhaving van historische waarden zonder beleid.
60. Het handhaven van een situatie waarin het beheren en onderhouden van de historische waarden wordt afgewenteld op de betalende rechthebbenden op de begraafplaats (kosten opdrijvend effect) zonder dat de gemeente als geheel verantwoordelijkheid neemt.
61. De ontwikkeling waarin de begraafplaats niet langer kan voldoen aan haar doelstelling door ruimtegebrek.

7 Alternatieve begraafwijzen, trends en ontwikkelingen

7.1 Inleiding

De lijkbezorging in Nederland is voortdurend in ontwikkeling. Niet alleen heeft er een omslag plaatsgevonden in de wijze waarop Nederlanders de keuze maken voor begraven of cremeren. Ook op het gebied van uitvaart en ceremonie heeft een omwenteling plaatsgevonden. Er spelen op dit gebied momenteel een aantal duidelijke trends en ontwikkelingen. In dit hoofdstuk worden de volgende trends en ontwikkelingen toegelicht.

- Cremeren;
- Kindergraven;
- Natuurbegraven;
- Bovengronds begraven;
- Begraven volgens andere culturen;
- Verzelfstandiging beheertaken begraafplaats;
- Begraven op eigen terrein;
- Bermmonumenten;
- Gebruik en nevengebruik van de begraafplaats.

7.2 Cremeren en asbestemmingen

In de afgelopen dertig jaar is het aantal crematies sterk gestegen. In 2003 vonden in ons land voor het eerst meer crematies (50,9 %) dan begrafenissen plaats. Ook uit recente cijfers van het CBS is gebleken dat crematie als vorm van lijkbezorging nog steeds toeneemt in Nederland. Momenteel wordt meer dan 60% van de Nederlandse overledenen gecremeerd. De verwachting is dat deze trend zich voortzet, zodanig dat crematie in 2020 gemiddeld in zo'n driekwart van de gevallen als methode van lijkbezorgingen wordt gekozen.

Het gegeven dat nabestaanden (na een initiële periode van één maand) vrijelijk over de crematie-as kunnen beschikken, maakt dat over de bestemming ervan weinig met zekerheid gezegd kan worden. De bestaande crematoria hebben gezorgd voor kwalitatief hoogwaardige en ruim voorradige asbestemmingsmogelijkheden die centraal gelegen zijn en daarmee een regionale betekenis hebben. Dit maakt concurrentie met andere asbestemmingslocaties (van bijvoorbeeld de lokale gemeentelijke begraafplaats) zeer moeilijk: alle andere voorzieningen staan immers al op één-nul achterstand.
Voeg daarbij de mogelijkheid van het verstrooien van crematie-as op een voor de nabestaanden of overledene bijzondere plek van betekenis (de incidentele verstrooiing) en het feit dat asbussen en urnen op de gemeentelijke begraafplaats worden aangeboden is welhaast als een bijzonderheid.

Binnen gemeente Bloemendaal zelf is geen crematorium aanwezig. Wel is in buurgemeente Velsen het oudste crematorium in Nederland gevestigd dat een zekere allure uitstraalt en voorziet in een veelvoud aan bijzondere asbestemmingsmogelijkheden en tevens een zeer sterke regionale functie heeft. Daarnaast bestaan op korte afstand crematoria in Haarlem, Amsterdam-West, Nieuw-Vennep en Leiden.

Situatie gemeente Bloemendaal:
Gemeente Bloemendaal biedt zowel urnengraven, urnennissen als een strooiveld aan als structurele vormen van asbestemming. De urnenmuur is in 2009 opgeleverd maar het gebruik ervan valt tot op heden tegen. Verklaringen kunnen gezocht worden in de gebrekkige constructie ten aanzien van afwatering en de overwegend sobere uitvoering van het ontwerp maar ook het ontbreken van een officiële opening/ingebruikname en begeleidende media-aandacht. Ondanks dit tegenvallende gebruik bestaat er op (met name) begraafplaats Bergweg potentie voor het aanbieden van meer diversiteit en kwaliteit binnen asvoorzieningen. Te denken is hierbij aan een verruiming van de dienstverlening die zonder al te hoge investeringen een sterke invloed heeft op de aantrekkelijkheid en daarmee het gebruik van de begraafplaatsen.
Een praktische toepassing zou gevonden kunnen worden in het simpelweg toestaan van alternatieve (persoonlijke) invloeden, het aanbieden en faciliteren van kwalitatief hoogwaardige (bovengrondse) asbestemmingsvormen en begeleidende functies en diensten (denk aan locatie(s) voor het aanbrengen van naamplaatjes, bloemen en bloemstukken, zitplaatsen, ontmoetingsplekken, persoonlijke gedenkplekken). In dat opzicht kan voordeel gehaald worden uit een samenwerking met, of tenminste inventarisatie van de buurgemeenten op dit vlak.

Alleen door uniciteit en kwaliteit te bieden op korte afstand kan een inwoner verleid worden as onder te brengen op de gemeentelijke begraafplaatsen. De concurrentie in de regio is sterk; concurrentie met de regionale partijen kan plaatsvinden op basis van samenwerking (Heemstede) dan wel het benadrukken van de eigen kracht. Dit wordt bereikt door slechts middelen en energie te investeren in diensten en dienstverlening die deze pluspunten versterken en daardoor uniek en gewild maken voor de burger.

De recent opgeleverde urnenmuur is een voorbeeld van een voorziening die, in vergelijking en concurrentie met voorzieningen die op korte afstand aanwezig zijn, geen meerwaarde biedt voor de burger en daarmee de begraafplaats. Ook de urnengraven zoals die momenteel op de begraafplaatsen worden uitgegeven maken niet dat nabestaanden massaal gebruik zijn gaan maken van de gemeentelijke voorzieningen. In andere woorden: met deze voorzieningen zorgt de gemeente slechts dat zij voldoet aan de basisbehoefte maar ook niets meer dan dat.
De gemeente wordt of zal worden geconfronteerd met een verdere afname van het aantal begravingen zonder dat daar een evenredige toename van asbestemmingen tegenover staat. Om te compenseren voor deze afname zal een toestroom van asbestemmingen naar de begraafplaatsen moeten ontstaan. Dit betekent dat de gemeente een principiële keuze zal moeten maken. Bloemendaal zal in competitie moeten treden met regionale aanbieders van graven en asbestemmingen door de eigen kracht te cultiveren tot meerwaarde, of moeten accepteren dat de begraafplaatsen alleen het basisniveau bieden waarbij de omvang van de exploitatie zal worden teruggebracht.

Kans:

62. Het bieden van uniciteit en individualiteit binnen het geheel van de asbestemmingen op de begraafplaats tot meerwaarde van de begraafplaats en in vergelijking met voorzieningen in de regio.

Bedreiging:

63. Het niet kunnen voorzien in een stijging van het aantal asbestemmingen op de beide begraafplaatsen waardoor de gemeente niet alleen begravingen misloopt maar ook geen inkomsten vanuit asbestemmingen ontvangt.

7.3 Kindergraven

Kindergraven werden van vroeger uit veelal in een afgelegen hoek van een begraafplaats uitgegeven. Ook was het niet ongewoon dat kinderen vroeger vaak samen in een algemeen grafje werden begraven. Kindergraven werden tot voor kort nog gekenmerkt door bescheiden, kleine monumentjes. Tegenwoordig zijn het de meest uitbundige graven op de begraafplaats.
Kindergraven worden vandaag de dag vrijwel alleen nog uitgegeven als particuliere graven. Zo hebben ouders een eigen plek om hun kind te gedenken waarvan ze zelf kunnen bepalen hoe lang het instand gehouden wordt. Ook voor doodgeboren kinderen of vruchten die feitelijk buiten de regelgeving van de Wet op de lijkbezorging vallen, worden steeds vaker voorzieningen getroffen. De praktijk wijst uit dat hiervoor sterke behoefte bestaat. Sprekende voorbeelden zijn het ontstaan van de zogenaamde Vlindertuinen of Sterrenvelden, al dan niet voorzien van een centraal gedenkmonument, die vaak eenvoudig binnen de bestaande inrichting van een begraafplaats kunnen worden aangelegd. Deze themavelden zijn vaak gericht op jonge ouders met jonge kinderen en zodanig ingericht en gefaciliteerd maar richten zich ook op oudere moeders en vaders die in het verleden kinderen hebben verloren.

Sommige grafvelden zijn ingericht met speciale inrichtingselementen voor kinderen, oplopend van kindvriendelijke kunstwerken of gedenkplaatsen en speeltoestellen tot - in een bijzonder geval – volières met zangvogels. Deze voorzieningen maken dat met andere ogen naar een begraafplaats gekeken wordt en maken dat een bezoek aan de begraafplaats gewaardeerd wordt.

Situatie Bloemendaal: Op de begraafplaats Bergweg zijn in een apart gedeelte kindergraven ingericht, zowel particulier als algemeen. Naast het feit dat deze grafvelden apart zijn ingericht, zijn er geen nadere voorzieningen getroffen.

Kans:

64. Het aanbieden van dermate gewenste en gewilde voorzieningen ten aanzien van kindergraven dat dit een meerwaarde biedt die bijdraagt aan de uniciteit van de begraafplaats als geheel.

Bedreiging:

65. Het niet kunnen voorzien in de bedoelde behoefte waardoor de gemeente begravingen misloopt.

7.4 Natuurbegraven

Natuurbegraafplaatsen maken een bijzondere opmars in Nederland. Landschapsbeheerders, landgoedbeheerders, particulieren en overheden storten zich op het begraven in de natuur. Want begraven worden in de natuur, in het bos of in een nog te ontwikkelen natuurgebied is een duidelijke trend: één met de natuur. Geen rijen met grafzerken en aangeharkte paden ertussen. Een natuurbegraafplaats wordt gekenmerkt door natuurlijke materialen. Een boom, een kunstwerk van onbewerkt hout, materialen die onderdeel zijn van de natuurlijke cyclus en die op termijn verdwijnen.

Nederland kent op dit moment een tiental natuurbegraafplaatsen waar actief begraven wordt of die in ontwikkeling zijn. Het aantal natuurbegraafplaatsen groeit gestaag. Voorbeelden van natuurbegraafplaatsen zijn Westerwolde (Assel), Bergerbos (Sint Odiliënberg), Weverslo (Heide, Venray), Reiderwolde (Winschoten) en Venlo-Maasbree. De natuurbegraafplaatsen proberen met de uitgifte van graven met grafrechten voor onbepaalde tijd in te spelen op de behoefte aan uniciteit (een grafruimte

wordt slechts één keer gebruikt, het ruimen van graven vindt niet plaats) en een wens deel uit te maken van de natuurlijke cyclus op zo'n manier die werkelijk recht doet aan de natuur.
Er bestaat een gradatie in de mate waarin natuurbegraafplaatsen ook werkelijk 'natuurbegraafplaatsen' zijn. Begraafplaatsen kunnen in mindere of meerdere mate de principes toepassen die voorgaand zijn beschreven. Zo zijn er natuurbegraafplaatsen waar mensen in van cultuur tot natuur omgevormd landschap begraven worden, begraafplaatsen waar mensen in natuurgebieden begraven worden, begraafplaatsen waarbij een boom op het graf wordt geplant (natuurontwikkeling) op de bestaande begraafplaats en vele andere mogelijkheden.

Situatie Bloemendaal: Nederland loopt relatief achter op andere landen in de wereld. In de omgeving van gemeente Bloemendaal is op dit moment nog geen natuurbegraafplaats aanwezig hoewel ontwikkelingen in die richting in buurgemeente Velsen bestaan. Een natuurbeheersorganisatie zou voornemens zijn om op een duinperceel nabij begraafplaats Duinhof een natuurbegraafplaats op te richten. Oprichting van zulk een begraafplaats in een naburige gemeente zou initiatieven van Bloemendaal op dit vlak bemoeilijken. Daar tegenover staat dat begraafplaats Bergweg een uitstekende omgeving biedt voor deze voorziening.

Kans:

66. Het natuurbegraven kan, in meerdere vormen en onder een variëteit van keuzen, een sterke impuls voor de begraafplaats betekenen aangezien de behoefte aan natuurgraven voortkomt uit de doelgroep voor crematie en niet die van het reguliere begraven.
67. De kans bestaat dat het begraafcijfer voordelig wordt beïnvloed mits de voorziening inspeelt op de wensen van de inwoners.

Bedreiging:

68. De bedreiging bestaat in de situatie waarin meerdere aanbieders van natuurlijk begraven in de regio ontstaan of bestaan.

7.5 Bovengronds begraven

Vanwege de vaak (te) harde bodem of gewoon omdat het onderdeel is van de cultuur, is bovengronds begraven in veel Zuid-Europese landen als Italië, Spanje en Portugal, in Nieuw-Zeeland en ook in Zuid-Amerika de gewoonste zaak van de wereld. In Nederland is deze manier van begraven nog niet zo ingeburgerd. Maar het is wel mogelijk. Het op een kwalitatief hoogwaardige wijze aanbieden van deze vorm van lijkbezorging zou een mooi alternatief betekenen voor wie moeite heeft met onder de grond begraven of met cremeren.
In Nederland is sprake van een toenemende belangstelling voor bovengronds begraven. Bovengronds begraven kan bijvoorbeeld in een galerijmuur met nissen, die door wanden van elkaar zijn gescheiden. In elke nis is plaats voor één overledene. Een landschap dat gekenmerkt wordt door hoogteverschillen is bij uitstek geschikt om galerijgraven in aan te brengen (de eerste galerijgraven in Nederland werden bijvoorbeeld uitgegeven in Valkenburg aan de Geul). Op meer plaatsen in Nederland komt het bovengronds begraven nu voor, te weten in Enschede, Barendrecht, Zwolle, Nijmegen, Maastricht, Valkenburg, Den Haag, Rotterdam en Lisse. Met name deze laatste plaats kenmerkt zich doordat deze gelegen is in het duinenlandschap. Hiervan wordt in het ontwerp van de galerijen dankbaar gebruik gemaakt.

Situatie Bloemendaal: in de gemeente Bloemendaal is niet duidelijk of vraag bestaat naar deze voorziening. Op bijvoorbeeld de begraafplaats in gemeente Beverwijk zijn bovengrondse graven aanwezig die goed gebruikt worden. De aanleg van deze graven in Beverwijk is niet ingegeven door een bestaande behoefte; de behoefte vormt zich door het aanbod.
Het duinlandschap waarin begraafplaats Bergweg gelegen is maakt deze vorm van begraven kansrijk, zeker wanneer enkele of meerdere steilranden voor dit doel ingericht kunnen worden. De gemeentelijke begraafplaats wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van enkele mausolea maar ook door de ligging van een bunker aan de zuidzijde van het perceel. Deze bunker is gedeeltelijk in de duinwand verborgen. Het bovengronds begraven zou in die zin binnen de sfeer op de begraafplaats passen. Nadeel van het bovengronds begraven is dat deze dienstverlening niet getoetst is op behoefte (aanwezigheid zorgt pas voor toestroom, er bestaat momenteel geen vraag naar) en behoorlijke investeringen vergt.

Kans:

69. Het bovengronds begraven kan een sterke impuls voor de begraafplaats betekenen mits een unieke kwaliteit wordt geboden die in de regio ontbreekt.

Bedreiging:

70. De bedreiging bestaat uit de hoge investeringslasten die gemoeid zijn bij het mogelijk maken van de voorziening en die, wanneer de voorziening niet voldoet aan de wensen van de inwoners, niet terugverdiend worden.

7.6 Begraven volgens andere culturen: islamitisch begraven

Landelijk bestaat een verborgen behoefte aan begraafplaatsen voor moslims. Deze wordt ‘verborgen’ genoemd aangezien overleden moslims wel worden meegeteld in de bevolkingscijfers maar niet aanwezig zijn in de aantallen lijkbezorgingen binnen Nederland (islamitische begraafplaatsen daargelaten). Tot op heden laten moslims zich bij overlijden nog steeds vaak repatriëren naar het land van herkomst. De achterliggende gedachte is hierbij dat in het betreffende land de religieuze voorschriften ten aanzien van de lijkbezorging worden gegarandeerd. Dit in tegenstelling tot begraven in Nederland waar het begraven hoe dan ook als een tijdelijke zaak wordt gezien en waar zelfs het begraven voor onbepaalde tijd geen garantie biedt. Ook de kosten van lijkbezorging middels repatriëring zouden gunstiger zijn dan begraven in Nederland.
Steeds vaker kiezen moslims er echter voor om in hun woonplaats te worden begraven in plaats van in het land van oorsprong, omdat hun kinderen hier immers zijn opgegroeid en zich hier definitief vestigen. In de praktijk blijkt dat de behoefte toeneemt naarmate er meer voorzieningen beschikbaar zijn. Daarnaast zijn er ook andere factoren van invloed. De islamitische geloofsgemeenschap kent vele culturele invloeden, er is niet sprake van één uitleg ten aanzien van islamitische lijkbezorging.
Iedere gemeenschap en sub-gemeenschap stelt specifieke eisen aan de inrichting van een begraafplaats. Met deze eisen en wensen moet rekening gehouden worden bij een gemeentelijke overweging om een islamitisch grafveld of islamitische begraafplaats in te richten.
Een gemeente heeft drie manieren om in de behoefte aan islamitische graven te voorzien. Navolgend zijn die op volgorde van intensiteit van gemeentelijke inmenging beschreven (laag naar hoog).

1. Het laten oprichten van een eigen bijzondere begraafplaats door de geloofsgemeenschap.

Deze manier is in Nederland gangbaar. Geloofsgemeenschappen regelen zelf de lijkbezorging van hun geloofsgemeente naar eigen wensen, cultuur en geloofsregels. De geloofsgemeente koopt zelf de grond

en zorgt voor de bestemmingswijziging, de inrichting en het beheer. De gemeente heeft hierin geen aandeel en ontvangt ook geen inkomsten.

2. Gemeente bemiddelt bij het oprichten van een bijzondere begraafplaats.

De gemeente bemiddelt tussen grondverkoper en geloofsgemeenschap bij de aankoop van een eigen stuk grond met het oogmerk daar een bijzondere begraafplaats op aan te leggen, een en ander conform de wettelijke voorschriften. Soms kan dit ook de verkoop van een stuk gemeentelijke begraafplaats zijn dat dan omgevormd kan worden tot een bijzondere begraafplaats aangezien het de bestemming al heeft. De gemeente is alleen betrokken bij de overdracht van de grond en ontvangt daar (als eigenaar) een marktconforme vergoeding voor. De gemeente is niet betrokken bij het beheer noch het beleid op de nieuwe bijzondere begraafplaats, ook al was het voorheen een gemeentelijke begraafplaats.

3. Het inrichten van een deel van de gemeentelijke begraafplaats.

De Wet op de lijkbezorging stelt dat het gemeenten vrij staat een deel van de eigen begraafplaats in te richten ten behoeve van een kerkgenootschap. In die zin zou de gemeente grafvelden kunnen inrichten zodat deze voldoen aan de eisen voor begraving op islamitische wijze maar wel volgens de principes van het gemeentelijke beleid en beheer. Het probleem hierbij is dat niet sprake is van één interpretatie van de islam. Bovendien bestaan er veel culturele verschillen onder de moslims uit verschillende werelddelen. Dit gegeven, gekoppeld aan de uitgifte van graven voor bepaalde tijd, maakt dat een door de gemeente ingericht en onder beleid van de gemeente beheerd en geëxploiteerd islamitisch grafveld waarschijnlijk nauwelijks gebruikt zal worden. De praktijk van gemeenten waarin voor deze optie is gekozen toont dit aan.

Situatie Bloemendaal: in Bloemendaal is geen specifieke mogelijkheid tot het begraven volgens andere culturen dus ook niet volgens de regels van de islam. In gemeenten in de omgeving van Bloemendaal (Haarlem, Amsterdam, Beverwijk) zijn wel specifieke (delen van) begraafplaatsen ingericht, zij vervullen hierin een regiofunctie. Dit gegeven kan maken dat een islamitische begraafplaats geen toegevoegde waarde heeft wanneer deze van gemeentewege wordt geëxploiteerd.

Kans:

71. Het begraven op islamitische wijze kan voorzien in een bestaande behoefte onder de bevolking van Bloemendaal en daarmee het aantal begravingen op de gemeentelijke begraafplaatsen (en daarmee de kostendekkendheid van de exploitatie) verhogen.

Bedreiging:

72. De bedreiging bestaat eruit dat het gebruik van een voorziening als islamitisch begraven diametraal staat op de invloed die de gemeente er op uitoefent. Veel overheidsbemoeienis leidt tot minder gebruik en weinig overheidsbemoeienis leidt tot optimaal gebruik. Dit impliceert dat een gemeentelijk islamitisch grafveld ongewenst is.
73. Een tweede bedreiging is het gegeven van de veelvormigheid van de islamitische begraafcultuur. Alleen het toespitsen van de voorziening op een bepaalde cultuurgroep leidt tot optimaal gebruik door de één maar sluit de ander uit.

7.7 Verzelfstandiging beheertaken

Begraafplaatsen dienen tegenwoordig een bijdrage te leveren aan kostenbesparingen en bezuinigingsopdrachten. Gemeenten zijn in toenemende mate op zoek naar optimalisatie van hun begraafplaatsen. Dit kan bereikt worden door het beheer van de begraafplaatsen efficiënt(er) te organiseren, bijvoorbeeld middels een bepaalde mate van verzelfstandiging. Tegelijkertijd is het van belang dat begraafplaatsen voldoen aan hogere eisen. In de praktijk zien we dat gemeenten die de beheertaken van de begraafplaats 'op afstand zetten' dit doen door het instellen van een aparte dienst voor het begraafplaatsbeheer (interne verzelfstandiging).
Ook oprichting van een private rechtspersoon ('externe verzelfstandiging') of door de operationele taken volledig bij een uitvoerende partij te leggen (uitbesteding aan bijvoorbeeld een stichting of een private partij) wordt dit bereikt.

Situatie Bloemendaal: de taken binnen de gemeente zijn verspreid over meerdere afdelingen. Nochtans leidt dit ogenschijnlijk niet tot inefficiëntie, gebrekkige procesvoering of kostenopdrijving. Als gemeente Bloemendaal een vorm van gemeentelijke samenwerking zou aangaan met één van de buurgemeenten (bijvoorbeeld Heemstede) zou onderzoek op dit vlak meerwaarde kunnen bieden. Er kan aangetoond worden of, naast handhaven van de huidige situatie, (interne) verzelfstandiging van het begraafplaatsenbeheer voordelen biedt, of dat bijvoorbeeld uitbesteding van operationele taken een optimalisering van de processen en een kostenreductie kan opleveren.
Zo kan een zo optimaal mogelijke organisatie van de beheertaken op het gebied van beheer en onderhoud, uitvaartbegeleiding, communicatie en informatievoorziening, administratie en aansturing worden bereikt in de geschetste situatie.

Kans:

74. Het verzelfstandigen van beheertaken kan efficiëntie en kostendekkendheid verbeteren, afhankelijk van de taak. Dit gegeven is geen garantie.

Bedreiging:

75. Verzelfstandiging kan leiden tot het verlies van bestuurlijke invloed. Wanbeleid kan leiden tot terugkeer van de beheertaak binnen de gemeentelijke organisatie aangezien de eindverantwoordelijkheid wettelijk bij de overheid (de gemeente) berust.

7.8 Begraven op eigen terrein

De laatste jaren blijkt bij vlagen een toenemende belangstelling te bestaan voor het begraven van inwoners op eigen terrein. Wettelijk gezien is dit toegestaan. De wet schrijft dwingend voor dat het begraven van lijken dient te geschieden op een begraafplaats (het niet-naleven van dit voorschrift is zelfs expliciet strafbaar gesteld). De gemeenteraad bepaalt echter wat een begraafplaats precies is. Bij het begraven op eigen terrein wijst de gemeenteraad op verzoek van een burger een gedeelte van diens grond aan als bijzondere begraafplaats. Daarbij spelen overwegingen van ruimtelijke ordening en welzijn een rol van betekenis. Een gemeente kan hieraan nadere voorwaarden stellen. Het aanwijzen van een locatie als begraafplaats heeft ruimtelijke gevolgen met een langdurig karakter.

Situatie Bloemendaal: Momenteel zijn enkele verzoeken bij de gemeente bekend en in behandeling. Gemeente Bloemendaal heeft geen beleid op dit vlak en besluit steeds per geval.

Kans:

76. Het begraven op eigen terrein biedt de gemeente geen kansen. Het formuleren van beleid voorkomt daarentegen willekeur en maakt afhandeling van verzoeken eenvoudiger.

Bedreiging:

77. Het begraven op eigen terrein levert in principe geen bedreiging op voor de gemeente.

7.9 Gebruik en nevengebruik van de begraafplaats, beheerderswoning

Er is een trend waarneembaar waarbij begraafplaatsen zich steeds vaker ontwikkelen tot multifunctionele rouwparken c.q. gedenkparken waarin een diversiteit aan begraaffuncties is geïntegreerd. Hierdoor kan respectvol, waardig en stijlvol afscheid worden genomen door nabestaanden met meer aandacht voor individuele rouwverwerking. De kwaliteit, de mate waarin flexibel op verzoeken kan worden ingesprongen en het niveau van dienstverlening spelen daarbij een grote rol. De functie van gedenken is nauw verbonden met de functies begraven en asbezorging.
Naast het traditionele begraven, cremeren en herdenken zijn ook functies als bezinning, natuurbeleving en cultuurhistorie van belang op een begraafplaats. Het is daarom belangrijk een evenwicht te vinden tussen “oude” (traditionele) en “nieuwe” (moderne) functies op de begraafplaats met een eigentijdse dienstverlening. Ook het element ‘communicatie en dienstverlening’ speelt hierin een belangrijke rol.

Het groen op de begraafplaats kan een zeer bepalend onderdeel zijn van de begraafplaats. Een passende aankleding van de beplanting geeft rust en intimiteit en doet recht aan de sfeer van de begraafplaats in welke functie dan ook.
Ook zorgvuldig onderhoud voor het behoud van de vitaliteit van de beplanting speelt hierbij een belangrijke rol. Naast het groen spelen ook de grafzerken- of monumenten en de (wandel)paden een belangrijke rol die de structuur en de sfeer van de begraafplaats bepalen.
Harmonie tussen het groen en de infrastructuur is de sleutel waardoor de begraafplaats naast een laatste rustplaats en herdenkingsplaats ook een bezinnings- en natuurfunctie kan vervullen.

Door de begraafplaats te ontsluiten voor nevenactiviteiten kan een meerwaarde worden verkregen voor de begraafplaats zelf maar ook de directe omgeving. Momenteel wordt (met name op begraafplaats Bergweg) ingezet op het beperken van overlast door damherten en konijnen aangezien deze vraatschade en graafschade opleveren. Een heroriëntatie binnen dit kader zou bijvoorbeeld kunnen leiden tot een andere zienswijze waarbij de begraafplaats als geheel wordt opgenomen in het omringende groen waarbij de toegang voor wandelaars, fauna en flora ongehinderd is en waarbij een aaneengesloten natuurbeleving mogelijk wordt. Wellicht past het natuurbegraven zelfs in die filosofie (zie punt 4.4). Burgerparticipatie kan binnen dit kader een belangrijke rol spelen.

Het in exploitatie verpachten of verhuren van de oude beheerderswoning op de begraafplaats Bergweg kan ook aanleiding zijn de ruimte op de begraafplaats anders te gebruiken, anders in te richten. De beheerderswoning (die apart staat van de begraafplaats exploitatie) wordt nu voornamelijk gezien als een bron van kosten zonder structurele inkomsten. De herinrichting van de woning tot uitvaartgelegenheid kan meer dan een kostendekkende voorziening opleveren; in een symbiose met de omliggende begraafplaats kan het leiden tot een vorm van nevengebruik met wederzijds resultaat.

Voor het daadwerkelijk exploiteren van de oude beheerderswoning bestaat inmiddels vraag vanuit de markt. Dit gegeven biedt mogelijkheden ten aanzien van de begraafplaats exploitatie. Op één begraafplaats in de gemeente Noordwijk en ook in Haarlem en op Westerveld is deze vorm van exploitatie inmiddels een gegeven. Ook op de grootste begraafplaats van Noordwijk is sprake van een verzelfstandigingsproces waar niet alleen de aula in aanmerking komt voor externe exploitatie maar ook de begraafplaats in geheel voor uitbesteding overwogen wordt.
Door middel van een marktconsultatie kan een duidelijker beeld worden verkregen van de mogelijkheden en onmogelijkheden ten aanzien van financiering, gebruik en exploitatie door marktpartijen.

Situatie Bloemendaal: begraafplaats Bergweg kent een bosrijk en groen karakter, een natuurlijke uitstraling en een rustige ligging. De architectuur waaronder de begraafplaats ontworpen is, wordt echter alleen nog door de padenstructuur en de ligging van de grafvelden uitgedragen. De bomen domineren de begraafplaats en maken dat het onderscheid met de omgeving beperkt is. Op de begraafplaats komen meerdere graven voor die mogelijk cultuurhistorische waarden hebben. Er zijn op dit vlak geen initiatieven ontplooid door de gemeente.
Kansen zijn gelegen in nevengebruik op het vlak van natuurbeleving, educatie en cultuurgeschiedenis. Afstoten van de oude beheerderswoning biedt kansen. Deze kunnen middels een uit te voeren marktconsultatie al op korte termijn in beeld worden gebracht. Denk hierbij aan individuele gespreksrondes met geïnteresseerde marktpartijen waarin afgetast wordt welke visie zij hebben en welke criteria zij aan exploitatie van het gebouw stellen.

Begraafplaats Binnenweg kent een meer traditionele, kerkelijke inrichting met minder natuurwaarden. Nevengebruik zal hier, indien gewenst, een ander karakter hebben. Ook hier zijn mogelijk historische waarden aanwezig. Nevengebruik zal dan meer gericht zijn op educatie en cultuurgeschiedenis.

Kans:

78. Nevengebruik van de begraafplaatsen kan, mits het gebruik aansluit op het gemeentelijk gebruik en mits dit gebruik lacunes vult binnen het gemeentelijke aanbod, leiden tot een meerwaarde voor de gemeentelijke begraafplaats exploitatie.
79. Marktconsultatie kan inzichten bieden ten aanzien van de exploitatie van de oude beheerderswoning. Op basis van deze inzichten kan een gerichte uitvraag in de markt worden gedaan hetgeen het succes van het verzelfstandigen aanzienlijk zal vergoten. Een succesvolle toepassing en exploitatie van de oude beheerderswoning kan leiden tot een intensiever gebruik van de begraafplaats Bergweg.

Bedreiging:

80. Weinig functies zijn verenigbaar met die van een gemeentelijke begraafplaats. Nog minder functies leiden tot werkelijke meerwaarde van nevengebruik voor de gemeente. De bedreiging bestaat eruit dat geen meerwaarde wordt gevonden of erger, dat het nevengebruik afbreuk doet aan het karakter en de beleving van de begraafplaatsen.
81. De eisen die de gemeente naar aanleiding van de marktconsultatie aan exploitanten stelt kunnen zo veeleisend zijn dat van succesvolle exploitatie van de oude beheerderswoning geen sprake meer kan zijn.

7.10 Grafbedekking

Er is een grotere behoefte ontstaan aan een vrijere keuze in het soort grafbedekking. Gedenktekens in de vorm van kunstwerken, gemaakt van moderne materialen, zijn beslist geen uitzondering meer. Begraafplaatsbeheerders kunnen daar adequaat op inspelen, bijvoorbeeld door de verruiming van regelgeving voor grafbedekking na te streven.
In het verlengde hiervan ontstaat ook een grotere vraag naar mogelijkheden tot asbestemming, zeker wanneer de gemeente deze verruiming van regels promoot. Ook het aanbrengen van kunstwerken die passen binnen de filosofie van de begraafplaatsinrichting (bijvoorbeeld naar aanleiding van het honderdjarige bestaan de begraafplaats Bergweg) zal deze behoefte stimuleren. Haaks hierop staat de ontwikkeling om, uit financiële overwegingen, te kiezen voor de grootst mogelijke eenvoud.

Door slechts basisvoorwaarden te stellen aan constructie en materiaalgebruik staat het nabestaanden verder vrij om invulling te geven aan de grafbedekking die recht doet aan de nagedachtenis van de overledene. In dat kader zijn bij buurgemeenten en begraafplaatsen in den lande goede voorbeelden te vinden van grafbedekkingen en asbestemmingsvormen die inspireren en die uiting kunnen geven aan persoonlijke emotie. Door zich op dit vlak terughoudender op te stellen (zonder de veiligheid, de duurzaamheid noch het aanzien van de begraafplaatsen geweld aan te doen), stimuleert de gemeente het gebruik van haar begraafplaatsen.

Situatie Bloemendaal: de regelgeving met betrekking tot de grafbedekking in de gemeente is opgenomen in de nadere regels bij de gemeentelijke beheersverordening begraafplaatsen en is tamelijk vast omkaderd maar biedt ook ruimte. Enerzijds ligt de maatvoering vooraf vast maar dit betreft minimale afmetingen waardoor ze open staan voor experiment of (kunstzinnige) afwijking. Er worden geen voorschriften aan uiterlijke verschijning gesteld. De regelgeving kan als uitvloeisel van nieuw te formuleren beleid aangepast worden.

Kans:

82. Het verruimen van de mogelijkheden van grafbedekking (rekening houdend met minimale vereisten aan constructie en duurzaamheid) kan leiden tot een hogere aantrekkelijkheid van de gemeentelijke begraafplaatsen. Deze aantrekkelijkheid resulteert in een toename van het aantal begravingen en daarmee in ene hogere mate van kostendekkendheid.

Bedreiging:

83. De bedreiging bestaat eruit dat de mogelijkheden die de gemeente biedt niet sterk afwijken van de mogelijkheden in de regio en dus niet leiden tot de gewenste uniciteit en meerwaarde binnen de regio.

Bijlage A. Behoefte en capaciteitsberekeningen

Tabel 01: Gegevens begraafplaats Bergweg (bron: gemeente Bloemendaal)			
Oppervlakte	**Aantallen / oppervlak**		**Opmerkingen**
Aanwezige gebouwen	302	m²	
Parkeerplaats	950	m²	
Strooiveld	200	m²	
Grafvelden	42.600	m²	
Groenranden	24.672	m²	
Totaal begraafplaats	**68.724**	m²	
Totaal voor Bruto grafoppervlak	**67.272**	m²	
Uitbreidingsmogelijkheden	-	m²	
Aantal bezette part. urnenplaatsen	42	st	waarvan 4 nissen
Aantal reserveringen	2	st	
Vrije particuliere urnenplaatsen	107	st	waarvan 59 nissen
Totaal particulier	**151**	st	
Aantal bezette algemene urnenplaatsen	-	st	
Vrije algemene urnenplaatsen	-	st	
Totaal algemeen	**-**	st	
Totaal aantal urnenplaatsen	**151**	**st**	Aanname dat urnenplaatsen gemiddeld 30% van een regulier graf innemen
Begraafcyclus algemene graven	10	jaar	
Aantal bezette particuliere graven	1.965	st	
Aantal reserveringen	126	st	
Vrije particuliere graven	601	st	
Totaal particulier	**2.692**	st	
Aantal bezette algemene graven	-	st	
Vrije algemene graven	-	st	
Totaal algemeen	**-**	st	
Totaal aantal graven	**2.692**	**st**	
Bruto grafoppervlak	**24,6**	**m²**	Opp. 67.272 m2 / (2.692 + (151*0,3))

Particuliere graven:

Tabel 02: Aantal begravingen en asbestemmingen in particuliere graven, 2011 t/m 2015							
Jaar	Totaal[1]	Nieuw graf		Bijzetting		Asbestemmingen	
	aantal	aantal	(%)[2]	aantal	(%)[2]	aantal	(%)[2]
2011	61	22	36	32	52	7	11
2012	80	36	45	39	49	5	6
2013	65	27	42	34	52	4	6
2014	65	26	40	34	52	5	8
2015	57	28	49	27	47	2	4
Totaal	328	139		166		23	
Gemiddeld	**65,6**	**27,8**	**42,4**	**33,2**	**50,6**	**4,6**	**7,0**

1 In de kolom 'Totaal aantal' is het aantal begravingen en asbestemmingen opgenomen.
2 De percentages nieuw graf, bijzettingen en asbestemmingen hebben betrekking op de kolom 'Totaal aantal' van het betreffende jaar.

Tabel 03:	Prognose aantal begravingen en asbestemmingen in particuliere graven per jaar, 2016 t/m 2056							
Jaar	Sterftecijfer		Nieuw graf		Bijzetting		Asbestemmingen	
	Totaal aantal	Index (CBS)	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
2016	65,6	100	27,8	42,4	33,2	50,6	4,6	7,0
2021	65,6	100	27,8	42,4	33,2	50,6	4,6	7,0
2026	68,6	105	29,1	42,4	34,7	50,6	4,8	7,0
2031	74,5	114	31,6	42,4	37,7	50,6	5,2	7,0
2036	77,5	118	32,9	42,4	39,2	50,6	5,4	7,0
2041	80,2	122	34,0	42,4	40,6	50,6	5,6	7,0
2046	81,4	124	34,5	42,4	41,2	50,6	5,7	7,0
2051	82,3	125	34,9	42,4	41,6	50,6	5,8	7,0
2056	82,4	126	34,9	42,4	41,7	50,6	5,8	7,0

Tabel 04:	Prognose totaal aantal particuliere begravingen en asbestemmingen, 2016 t/m 2055							
Periode	Totaal aantal	+	Nieuw graf	+	Bijzetting	+	As-bestemming	+
2016 - 2020	328,0	328,0	139,0	139,0	166,0	166,0	23,0	23,0
2021 - 2025	335,5	663,5	142,2	281,2	169,8	335,8	23,5	46,5
2026 - 2030	357,8	1.021,3	151,6	432,8	181,1	516,9	25,1	71,6
2031 - 2035	380,2	1.401,5	161,1	593,9	192,4	709,3	26,7	98,3
2036 - 2040	394,3	1.795,7	167,1	761,0	199,5	908,8	27,6	125,9
2041 - 2045	403,9	2.199,7	171,2	932,2	204,4	1.113,2	28,3	154,2
2046 - 2050	409,1	2.608,8	173,4	1.105,6	207,1	1.320,3	28,7	182,9
2051 - 2055	411,5	3.020,3	174,4	1.279,9	208,3	1.528,6	28,9	211,8
Totaal	**3.020,31**		**1.279,95**		**1.528,57**		**211,79**	
Afgerond	**3.020**		**1.280**		**1.529**		**212**	

Algemene graven:

Tabel 05:	Aantal begravingen en asbestemmingen in algemene graven, 2011 t/m 2015						
Jaar	Totaal[1]	Nieuw graf		Bijzetting		Asbestemmingen	
	aantal	aantal	(%)[2]	aantal	(%)[2]	aantal	(%)[2]
2011	3	1	33	2	67		0
2012	1	1	100	0	0		0
2013	5	2	40	3	60		0
2014	3	1	33	2	67		0
2015	7	2	29	5	71		0
Totaal	19	7		12		0	
Gemiddeld	**3,8**	**1,4**	**36,8**	**2,4**	**63,2**	**0,0**	**0,0**

1 In de kolom 'Totaal aantal' is het aantal begravingen en asbestemmingen opgenomen.
2 De percentages nieuw graf, bijzettingen en asbestemmingen hebben betrekking op de kolom 'Totaal aantal' van het betreffende jaar.

Tabel 06:	Prognose aantal begravingen en asbestemmingen in algemene graven per jaar, 2016 t/m 2056							
Jaar	Sterftecijfer		Nieuw graf		Bijzetting		Asbestemmingen	
	Totaal aantal	Index (CBS)	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
2016	3,8	100	1,4	36,8	2,4	63,2	0,0	0,0
2021	3,8	100	1,4	36,8	2,4	63,2	0,0	0,0
2026	4,0	105	1,5	36,8	2,5	63,2	0,0	0,0
2031	4,3	114	1,6	36,8	2,7	63,2	0,0	0,0
2036	4,5	118	1,7	36,8	2,8	63,2	0,0	0,0
2041	4,6	122	1,7	36,8	2,9	63,2	0,0	0,0
2046	4,7	124	1,7	36,8	3,0	63,2	0,0	0,0
2051	4,8	125	1,8	36,8	3,0	63,2	0,0	0,0
2056	4,8	126	1,8	36,8	3,0	63,2	0,0	0,0

Tabel 07:	Prognose totaal aantal algemene begravingen en asbestemmingen, 2016 t/m 2045											
Periode	Totaal aantal	+	Nieuw graf	+ cyclus 10 jaar	+ cyclus 20 jaar	Bijzetting	+ cyclus 10 jaar	+ cyclus 20 jaar	As-bestemming	+ cyclus 10 jaar	+ cyclus 20 jaar
2016 - 2020	19,0	19,0	7,0			12,0			0,0		
2021 - 2025	19,4	38,4	7,2			12,3			0,0		
				14,2			**24,3**			**0,0**	
2026 - 2030	20,7	59,2	7,6			13,1			0,0		
2031 - 2035	22,0	81,2	8,1			13,9			0,0		
				15,8	**29,9**		**27,0**	**51,3**		**0,0**	**0,0**
2036 - 2040	22,8	104,0	8,4			14,4			0,0		
2041 - 2045	23,4	127,4	8,6			14,8			0,0		
				17,0			**29,2**			**0,0**	
2046 - 2050	23,7	151,1	8,7			15,0			0,0		
2051 - 2055	23,8	175,0	8,8			15,1			0,0		
				17,5	**34,5**		**30,0**	**59,2**		**0,0**	**0,0**
Totaal	**175,0**		**Max**	**17,5**	**34,5**	**Max**	**30,0**	**59,2**	**Max**	**0,0**	**0,0**
Afgerond	**175**		**Afgerond**	**18**	**35**	**Afgerond**	**30**	**59**	**Afgerond**	**0**	**0**

De gehanteerde cyclus voor algemene graven bedraagt 10 jaar.

Tabel 08:	Oppervlaktebehoefte in relatie tot het BGO	
Bruto grafoppervlakte (m²)	Begraafbehoefte (40 jaar)	Oppervlaktebehoefte (m²)
5	1297	6.487
6	1.297	7.785
7	1.297	9.082
8	1.297	10.380
9	1.297	11.677
24,6	**1.297**	**31.887**

Begraafbehoefte part. Graven:	**1.280**
Asbestemmingsbehoefte particulier:	**212**
Begraafbehoefte alg. graven:	**18**
Asbestemmingsbehoefte algemeen:	**0**

Tabel 09: Gegevens begraafplaats Bennebroek (bron: gemeente Bloemendaal)			
Oppervlakte	**Aantallen / oppervlak**		**Opmerkingen**
Aanwezige gebouwen	-	m²	
Parkeerplaats	582	m²	
Strooiveld	-	m²	
Grafvelden	600	m²	
Groenranden	-	m²	
Totaal begraafplaats	**1.182**	m²	
Totaal voor Bruto grafoppervlak	**600**	m²	
Uitbreidingsmogelijkheden	-	m²	
Aantal bezette part. urnenplaatsen	16	st	Alle nissen
Aantal reserveringen	-	st	
Vrije particuliere urnenplaatsen	32	st	Alle nissen
Totaal particulier	**48**	st	
Aantal bezette algemene urnenplaatsen	-	st	
Vrije algemene urnenplaatsen	-	st	
Totaal algemeen	**-**	st	
Totaal aantal urnenplaatsen	**48**	**st**	
Begraafcyclus algemene graven	10	jaar	
Aantal bezette particuliere graven	83	st	
Aantal reserveringen	5	st	
Vrije particuliere graven	25	st	
Totaal particulier	**113**	st	
Aantal bezette algemene graven	-	st	
Vrije algemene graven	-	st	
Totaal algemeen	**-**	st	
Totaal aantal graven	**113**	**st**	
Bruto grafoppervlak	**4,7**	**m²**	Aanname dat urnenplaatsen gemiddeld 30% van een regulier graf innemen

Particuliere graven:

Tabel 10:	Aantal begravingen en asbestemmingen in particuliere graven, 2011 t/m 2015						
Jaar	Totaal[1]	Nieuw graf		Bijzetting		Asbestemmingen	
	aantal	aantal	(%)[2]	aantal	(%)[2]	aantal	(%)[2]
2011	6	3	50	2	33	1	17
2012	11	5	45	4	36	2	18
2013	4	2	50	2	50	0	0
2014	3	2	67	1	33	0	0
2015	7	3	43	2	29	2	29
Totaal	31	15		11		5	
Gemiddeld	**6,2**	**3,0**	**48,4**	**2,2**	**35,5**	**1,0**	**16,1**

1 In de kolom 'Totaal aantal' is het aantal begravingen en asbestemmingen opgenomen.
2 De percentages nieuw graf, bijzettingen en asbestemmingen hebben betrekking op de kolom 'Totaal aantal' van het betreffende jaar.

Tabel 11:	Prognose aantal begravingen en asbestemmingen in particuliere graven per jaar, 2016 t/m 2056							
Jaar	Sterftecijfer		Nieuw graf		Bijzetting		Asbestemmingen	
	Totaal aantal	Index (CBS)	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
2016	6,2	100	3,0	48,4	2,2	35,5	1,0	16,1
2021	6,2	100	3,0	48,4	2,2	35,5	1,0	16,1
2026	6,5	105	3,1	48,4	2,3	35,5	1,0	16,1
2031	7,0	114	3,4	48,4	2,5	35,5	1,1	16,1
2036	7,3	118	3,5	48,4	2,6	35,5	1,2	16,1
2041	7,6	122	3,7	48,4	2,7	35,5	1,2	16,1
2046	7,7	124	3,7	48,4	2,7	35,5	1,2	16,1
2051	7,8	125	3,8	48,4	2,8	35,5	1,3	16,1
2056	7,8	126	3,8	48,4	2,8	35,5	1,3	16,1

Tabel 12:	Prognose totaal aantal particuliere begravingen en asbestemmingen, 2016 t/m 2055							
Periode	Totaal aantal	+	Nieuw graf	+	Bijzetting	+	As-bestemming	+
2016 - 2020	31,0	31,0	15,0	15,0	11,0	11,0	5,0	5,0
2021 - 2025	31,7	62,7	15,3	30,3	11,3	22,3	5,1	10,1
2026 - 2030	33,8	96,5	16,4	46,7	12,0	34,3	5,5	15,6
2031 - 2035	35,9	132,5	17,4	64,1	12,8	47,0	5,8	21,4
2036 - 2040	37,3	169,7	18,0	82,1	13,2	60,2	6,0	27,4
2041 - 2045	38,2	207,9	18,5	100,6	13,5	73,8	6,2	33,5
2046 - 2050	38,7	246,6	18,7	119,3	13,7	87,5	6,2	39,8
2051 - 2055	38,9	285,5	18,8	138,1	13,8	101,3	6,3	46,0
Totaal	**285,46**		**138,12**		**101,29**		**46,04**	
Afgerond	**285**		**138**		**101**		**46**	

Tabel 16:	Oppervlaktebehoefte in relatie tot het BGO	
Bruto grafoppervlakte (m²)	Begraafbehoefte (40 jaar)	Oppervlaktebehoefte (m²)
5	138	691
6	138	829
7	138	967
8	138	1.105
9	138	1.243
4,7	**138**	**651**

Begraafbehoefte part. Graven:	**138**
Asbestemmingsbehoefte particulier:	**46**
Begraafbehoefte alg. graven:	**0**
Asbestemmingsbehoefte algemeen:	**0**